

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ ve EV YÖNETİMİ EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ ve EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÖNERGENLERİN ÖZSAYGILARININ
ÇOCUK-ANABABA İLİŞKİLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sakine İlkim ARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Aysel ÇAĞDAŞ

KONYA – 2015

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sakine İlkim ARI	
	Numarası	124238031024	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi / Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tezin Adı	Önergenlerin Öz Saygılarının Çocuk-Anababa İlişkileri Açısından İncelenmesi	

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yaptığımı bildiririm.

Sakine İlkim ARI

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sakine İlkim ARI		
	Numarası	124238031024		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi / Çocuk Gelişimi ve Eğitimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Yrd.Doç.Dr.Aysel ÇAĞDAŞ		
Tezin Adı	Önergenlerin Öz Saygılarının Çocuk-Anababa İlişkileri açısından İncelenmesi			

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **Önergenlerin Öz Saygılarının Çocuk-Anababa İlişkileri Açısından İncelenmesi** başlıklı bu çalışma 16/06/2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Doç. Dr. Nazan AKTAŞ	Üye	
Doç. Dr. Filiz ERBAY	Üye	
Yrd. Doç. Dr. Aysel ÇAĞDAŞ	Danışman	

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Gerek kendi yaşantılarım, gerekse gözlemlerim öğrencilerin akademik başarılarında kendilerine duydukları özgüvenin çok önemli bir değişken olduğun sonucuna vardım. Bireyin özgüveninin ailesiyle ilişkilerinden çok etkilendiği bilinen bir durum. Çalışma hayatımda akademik başarıları düşük olan ya da akademik başarıları yüksek olan öğrencilerin ebeveynleri ile ilişkilerinin nasıl bir profil çizdiği merak ettiğim bir soru oldu. Özellikle öğrencilerin çok önemli değişimler gösterdiği önergenlik döneminin zihnimde özel bir yeri oldu. Sorunun kişisel bir sorun olmaktan öte, gelişimsel ve eğitsel olarak önem taşıdığını düşündüğümden sorunu araştırmaya karar verdim.

Bu çalışmada ve aldığım kararlarda beni destekleyen, yüksek lisans eğitimim süresince bilgi birikimlerini paylaşarak ufkumu açan değerli hocam Doç.Dr. Kezban Tepeli'ye, beni fikirleri ile aydınlatıp güç ve cesaret veren, beni her zaman ilgiyle dinleyip değerli fikirleri ile beni zenginleştiren tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Aysel Çağdaş'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans Tez dönemi içindeki çalışmalarımın benim için her birinin yeri ayrı ve özel olan değerli hocalarım Doç. Dr. Erdal Hamarta, Selcen Hamarta, Doç. Dr. Emel Arslan, Uzm. Psik. Dan. Nalan Karakuş, Arş. Gör. Gökhan Kayılı'ya yardımlarından dolayı, veri toplama hususunda destek olan TED Konya Koleji idarecilerine, veri analizi sürecinde yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşlarım Ceren Kılınç, Süleyman Türk, Tuba Sayı ve canım kardeşim Alkım Arı'ya teşekkür ederim.

Araştırmanın başından sonuna kadar bana sabır gösteren ve destekleyen annem Nalan Arı'ya, tartışmalarıyla bana yön veren babam Prof. Dr. Ramazan Arı'ya özellikle minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

S. İlkim ARI

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Adı Soyadı	Sakine İlkim ARI	
Numarası	124238031024	
Öğrencinin	Ana Bilim / Bilim Dalı	Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi / Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Yrd.Doç.Dr.Aysel ÇAĞDAŞ
Tezin Adı	Önergenlerin Öz Saygılarının Çocuk-Anababa İlişkileri Açısından İncelenmesi	

ÖZET

Bu çalışmada, önergenlerin özsaygılarının çocuk-anababa ilişki biçimine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Araştırma verileri 12-14 yaşlarında 234 (123 kız; 111 erkek) öğrenciden alınmıştır. Araştırma tarama modelinde düzenlenmiştir. Araştırmada öğrencilerin özsaygıları "Coopersmith Özsaygı Ölçeği" ile Önergenlerin ebeveynleri ile ilişkisi "Çocuk-anababa ilişkileri Ölçeği" ile ölçülmüştür. Çocuk- Anababa ilişki biçimine göre, Önergenlerin genel özsaygı ve özsaygı alt boyut puan ortalamaları cinsiyete göre farklılaşmaktadır ($p>0.001$).

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sakine İlkim ARI	
	Numarası	124238031024	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi / Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Yrd.Doç.Dr.Aysel ÇAĞDAŞ	
Tezin İngilizce Adı	Investigation of self-esteem in pre-adolescents according to parents-child relation		

SUMMARY

In this study, the self-esteem in pre-adolescents has been examined if there is a differentiation according to parent-child relationship. The data of this study consists 12.14 year of 234 students in total (123 girls; 111 boys). The study is organized by Descriptive Model. In this study, the self-esteem in students is evaluated with "Coopersmith Self-esteem Inventory", and the parent relationship of pre-adolescents is evaluated with "Parent-Child Relationship Inventory". According to Parent-Child Relationship style, the general self-esteem in pre-adolescents and average point of sub dimensional self-esteem is undifferentiated in gender difference.

TABLULAR LİSTESİ

- Tablo A: Çalışma Grubunu Oluştur Önergenlerin Yaş ve Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzdeler Değerleri30**
- Tablo 1: Önergenlerin ebeveyn ilişki biçimine göre öz saygı puan ortalamaları, Standart Sapma ve N Değerleri36**
- Tablo 2: Önergenlerin ebeveynleriyle ilişki biçimine göre özsaygı puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans Analiz sonuçları.....37**
- Tablo 3: Önergenlerin ebeveyn ilişki biçimine göre Özsaygı puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Tukey Testi Sonuçları38**
- Tablo 4: Cinsiyet değişkenine göre ön ergenlerin özsaygı puan ortalamalarının karşılaştırılması.....41**
- Tablo 5: Önergen - Ebeveyn ilişki biçimi ile Özsaygı arasındaki ilişki.....43**
- Tablo 6: Önergen - Ebeveyn ilişki toplam puanları genel özsaygı, sosyal özsaygı, ev-aile özsaygısı ve akademik özsaygıyı açıklamasına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları.....44**

İÇİNDEKİLER

	Sayfa Numarası
Bilimsel Etik Sayfası	i
Tez Kabul Formu.....	ii
Önsöz/Teşekkür.....	iii
Özeti.....	iv
Summary.....	v
Tablolar Listesi.....	vi
Giriş.....	1
1. BOLUM: Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	7
1.3. Alt Amaçlar.....	7
1.4. Denenceler.....	8
1.5. Araştırmanın Önemi.....	9
1.6. Sınırlıklar.....	9
1.7.Tanımlar.....	9
1.8. Problemin Kuramsal ve Kavramsal Temeli.....	10
1.8.1. Benlik / Öz ve Benlik Saygısı / Öz saygı.....	10
1.8.2. Ebeveyn – Çocuk İlişkileri ve Özsaygının gelişimi.....	12
1.8.3. Psikanalitik Yaklaşım ve Çocuk – Anababaİlişkileri....	13
1.8.4. Yeni Freudçular ve Çocuk – Anababa İlişkileri.....	15
1.8.5. Psiko- Sosyal Gelişim Kuramı:Erikson ve Çocuk- Anababa İlişkileri.....	17
1.8.6. Transaksiyonel Analiz KuramıVe Çocuk – Ebeveyn İlişkisi.....	20
1.8.7. Birey Merkezli Yaklaşım ve Öz Saygı.....	25
1.8.8. Öz Saygı ve Bilişsel Davranışçı Yaklaşım.....	26
1.9. Problemin Kavramsal Temeli ve Araştırmalar.....	28
2. BOLUM : Yöntem.....	29
2.1.Çalışma Grubu.....	29
2.2. Araştırma Modeli.....	30

2.3. Veri Toplama Araçları.....	30
2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	33
3. BOLUM : Bulgular.....	35
4. BOLUM : Tartışma ve Yorum.....	47
5. BOLUM: Sonuç ve Öneriler.....	53
Kaynakça.....	55

BÖLÜM I

Problem

Çocuğun bedensel, zihinsel, sosyal, duygusal ve kişilik gelişimini etkileyen pek çok değişken vardır. Bu değişkenleri genel başlıklar halinde vermek gerekirse; Doğum öncesi ve doğum esnasındaki değişkenler çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimini doğrudan olumlu veya olumsuz olarak doğrudan etkiler. Doğumdan sonraki değişkenler de çocuğun, bedensel ve zihinsel gelişimini doğrudan etkilemekle birlikte, daha çok duygusa, sosyal ve kişilik gelişimini doğrudan etkiler.

Doğumdan önce annenin kötü beslenmesi, hastalıkları, zehirlenme gibi olumsuz değişkenler daha çok çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimini olumsuz etkiler. Yine doğum esnasındaki travmalar, anoksi gibi değişkenlerin de çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimini olumsuz etkilediği, en azından geciktirdiği bilinen bir durumdur.

Çocuğun bedensel, psikolojik ve psiko-sosyal gelişiminde doğum sonrası, yani bebeklik ve çocukluk dönemindeki değişkenler daha yaygın olarak etkilidir. Bebeklik ve çocukluk dönemindeki beslenme sorunları, yüksek ateşli ve uzun süreli hastalıklar ve olumsuz diğer çevresel değişkenler tüm gelişim alanlarını etkiler ve bireyin gelecekteki yaşamını etkiler.

Bu araştırmanın amacı yukarıda sözü edilen konularla ilgili değildir. Araştırmanın genel amacı, çocuğun duygusal, psiko-sosyal ve kişilik gelişiminde çok önemli bir değişken olan çocuk-anababa ilişkilerinin çocuğun kişiliğinin önemli bir bileşenini olan özsaygısını nasıl etkilediğini irdelemektir. Çünkü, insan yavrusu doğduğu andan itibaren yaşamını sürdürebilmesi için diğer kişilerin bakım ve gözetimine ihtiyaç

duyar. İnsan yavrusu, doğumdan belli bir gelişim düzeyine ulaşıncaya kadar çevresine tam bir bağımlılık duyar. Bu bağımlılık, yaşamsaldır ve diğer kişilerin bakım ve gözetimi olmadan karşılanamaz.

Çocuğun bakım ve gözetiminin “çocuk odaklı” veya “ebeveyn odaklı” olması, çocuğun duygusal, psiko-sosyal ve kişilik gelişimini etkiler. Çocuk odaklı bakım ve gözetimi, ebeveynlerin çocuğun ihtiyaçlarını ön planda tutan ve bu ihtiyaçları tutarlı olarak sağlayarak bir yaklaşımı ifade eder. Dolayısıyla çocuğun psikolojik gelişimini (duygusal, psiko-sosyal ve kişilik gelişimi) olumlu yönde etkiler. Çocuğun gelişimi doğal çizgisinde devam eder. Ebeveyn odaklı bakım ve gözetim, ebeveynin ihtiyaçları ve tercihlerine öncelik tanıyan bir yaklaşımdır. Dolayısıyla çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasında tutarsızlığa neden olur. Bu bakım ve gözetim yaklaşımında çocuğun olumsuz kazanımı kendini değersiz olarak algılaması ve diğerlerine karşı güvensizliktir. Çocuk odaklı bakımda, çocuk kendini değerli olarak algılayarak hem kendine hem de diğerlerine güven duygusu geliştirir. Bu durumu Erikson (1967;1980),“Temel Güven duygusu” olarak kavramlaştırmaktadır.

İnsan gelişiminin doğası olarak, bebek doğduğu andan itibaren çevresinden “temas” iletileri almaya başlar. İnsan ilişkileri alanında ayrıntılı çalışmaları olan ve “Transactional Analysis” kuramını geliştiren Berne (1961), ebeveynlerin, gelişim süreci içinde çocuklarını olumlu ve olumsuz olmak üzere iki türlü temas iletileri verdiklerini ileri sürmektedir. Araştırma konusunun anlaşılmasında Berne'nin görüşlerini kısaca özetlemek yararlı olacaktır.

Olumlu temas iletileri, iki farklı form olarak çocuğa iletilmektedir. Bu iletiler;

a- ***Koşulsuz Olumlu Temas İletileri***: Ebeveynin çocuğa bir varlık olarak değerli ve sevildiğini vurgulayan iletilerdir. Anne, çocuğuna “aşkım, çanım, bir tanem...” gibi mesajlar verdiğinde “sen sen olarak, bir kişi olarak canımsın, aşkımsın.....” mesajları vermektedir. Kısaca annenin sevgisi bir koşula bağlı değildir. Çocuk, bir varlık olarak, doğal bir şekilde değerlidir ve sevilmektedir.

b- ***Koşullu Olumlu Temas İletileri***: Çocuk, olumlu bir davranışından, olumlu bir özelliğinden dolayı olumlu temas iletileri alabilmektedir. Çocuğun bir varlık olarak sevilmesi ve onanması geri plandadır. Çocuk, olumlu temas iletileri alabilmek için ebeveyn beklentilerine uygun davranmak zorundadır. Örneğin, sınavda iyi bir derece yaptığında ebeveyn “seninle iftihar ediyorum. Sınavda en yüksek puanı alarak beni gururlandırdın” der. Ya da “iyi bir çocuk olup bizi üzmediğin için seni seviyorum” der. Burada olumlu ileti çocuğun kendisine değil, ebeveynin beklentisine uygun tutum veya davranışına verilmiştir. Çocuk, doğal olarak zaman zaman “kötü puan alsaydım babam yine beni sever miydi?” diye düşünmekten kendini alı koyamaz. Bu süreç, çocuğun çevresine karşı güvenine ve bendine yüklediği değere zarar verir.

Koşullu Olumsuz Temas İleilerinin iki farklı formu aşağıdaki gibi özetlenebilir.

c- ***Koşulsuz Olumsuz Temas İletileri***: Olumsuz ileti, hiçbir koşula bağlı olmaksızın doğrudan çocuğun kişiliğine yöneltilir. Çocuk kendini reddedilmiş ve onaylanmamış hisseder. Anne, çocuğunun onaylamadığı bir davranışından dolayı “senden nefret ediyorum” veya “sen kötü bir çocuksun” ya da “senden iğreniyorum” der. Bu tür örnekleri artırmak mümkündür. Bu iletiler çocuğun kendine güvenini daha çok da özsaygısını olumsuz etkiler. Çocukta düşük benlik saygısı geliştirir.

d- **Koşullu Olumsuz Temas İletileri:** İleti çocuğun kişiliğine dolayısıyla varlığına değil çocuğun davranışı veya bir tercihi ile ilgilidir. Yukarıdaki örneğe dönersek, anne çocuğunun onaylamadığı davranışını “senin kardeşine vurmandan nefret ediyor” veya “kardeşine vurduğun için kötü bir şey yaptın” der. Kişilerarası ilişkiler açısından koşullu olumsuz iletiler kişiye davranışlarının sonuçları açısından geri bildirim verir. Bu özelliği ile bireye-çocuğa davranışını düzeltme şansı verir. Ancak, ebeveyn çocuğun olumlu tutum ve davranışlarını gözardı edip, çocuğun olumsuz tutum ve davranışlarına odaklanırsa (hiçbir şeyi yapamayan beceriksizin birisin... gibi) sonuç yine olumsuz olur. Çocukla yetişkin arasında çatışmaya neden olur.

Berne' e (1961) göre; koşullu olumlu iletiler ve olumsuz koşulsuz iletiler çocukta “Ben iyi değilim – Sen (diğerleri) iyisin / I am not okey – You are okey” formunda bir yaşam senaryosu geliştirir. Berne'e göre bu senaryo çocuğun kendisi ve diğerleri hakkında verdiği ilk kararlardan biridir ve genellikle yaşam boyu sürer, bir alın yazısına dönüşür.

Young ve Klosko (1993), çocukların ebeveynler veya yaşamında önemli kişilerle kurdukları ilişkilerin yaşama ilişkin geliştirdikleri şemaları etkilediğini vurgulamaktadır. Young ve Klosko'ya göre; olumsuz ilişkiler, çocukta olumsuz şemaların gelişmesine neden olmakta ve bu şemalar değişmeye dirençlidir. Bu şemaların diğer bir özelliği ise düşük benlik saygısı içermesidir.

Yukarıda özetlendiği gibi, kuramsal görüşler çocuk - ebeveyn ilişkisi çocuğun kişilik gelişimini doğrudan etkilemektedir. Kişiliğin en önemli öğelerinden biri olan özsaygı ne anlama gelmektedir?

Özsaygı (self-esteem), bireyin özünü bir nesne olarak ele alıp onu değerlendirmesi sonucunda kendisi hakkında vardığı yargı ve geliştirdiği tutumdur. Benlik saygısı, öze saygı, kendine saygı gibi terimlerle ifade edilen bu tutum, kendini önemli görme, kendini kabul gibi kavramlarla betimlenen ya da bu kavramları içeren bir üst kavram olarak düşünülebilir (Kuzgun, 2000). Kuzgun'un kavramsal tanımını, Yörükoğlu (2000), daha davranışsal bir yaklaşımla açıklamaktadır. Benlik kavramının, beğenilip beğenilmemesi özsaygıyı oluşturur. Benlik saygısı "kişinin kendini değerlendirmesi sonucu ulaştığı, benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur". Kişinin kendini beğenmesi ve kendi benliğine saygı duyması için üstün niteliklere sahip olması gerekmez. Çünkü, benlik saygısı kendini olduğundan aşağı ya da üstün görmeden kendinden memnun olma halidir. Kendini değerli, olumlu beğenilme ve sevmeye değer bulmaktır. Benlik saygısı, kendini olduğu gibi kabullenmeyi, özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (Yörükoğlu, 2000).

Yukarıda verilen her iki tanımın ortak noktası özsaygı ya da benlik saygısının bireyin kendisi ile ilgili olumlu algısıdır. Josep (1995), Abraham Maslow'un benlik saygısı ile ilgili görüşlerini şöyle aktarmaktadır (kaynak verilmemiş). "Maslow, bireyin verimli ve başarılı olabilmesi için sağlıklı bir benlik saygısına sahip olması gerektiğini belirtir. Maslow'a göre; benlik saygısının iki kaynağı vardır. Birincisi, bireyin önem verdiği kişilerden sevgi ve saygı görmesi ve kabuldür. İkincisi ise, bireyin yekincilik ve başarı duygularıdır. Cüceloğlu (1991), koşulsuz sevgi ve kabul içinde büyüyen kişilerin benlik saygılarının güçlü ve olumlu olduğunu vurgulamaktadır.

Geliştirdiği “Rosenberg Özsaygı Ölçeği” ile çok tanınan Rosenberg, özsaygıyı dört faktörün etkilediğini belirtmektedir. Bunlar, a- birey diğer kişilerin kendisi ile ilgili değerlendirmelerinden etkilenir ve bu değerlendirmeleri kendi benlik saygılarının bir parçası olarak kendine maleder. b- Toplumsal değerler ve tutumların bir kısmı içselleştirilir ve benlik saygısının bir kısmını oluşturur. c- Bireyin değerverdiği alanlar ve özellikler bireyin benlik saygısını etkiler. d- bireyin başarı ve başarısızlıklarını algılama biçimi benlik saygısını etkiler (Akt. Emda ve Batia, 1995).

Araştırmanın konusu ile ilgili olarak, Harter (1993), göre; sosyal destek ve birey için önemli kişilerden olumlu görüş alma, özsaygının gelişiminde önemli bir belirleyicidir. Diğerlerinden destek alma veya alamama bireyin özsaygısını etkiler. Gelişimsel olarak, ebeveyn onayının veya onaylamamasının içselleştirilmesi, çocuğun özsaygı gelişimi için çok önemlidir” demektedir.

Sonuç olarak; bireyin kendini ifade edebilmesi ve kapasitesini kullanabilmesinde bireyin olumlu özsaygı sahibi olması çok önemlidir. Çocuk- ebeveyn ilişkisinin çocuklarda özsaygı ile ilişkinin belirlenmesi bu açıdan önem taşımaktadır. Araştırma sonuçları araştırma hipotezlerini desteklerse, çocuklarda özsaygı geliştirmeye yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi kaçınılmaz hale gelecektir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın genel amacı; çocuk- ebeveyn arasındaki ilişki, önergenlerin (12 -14 yaş) özsayılarını etkilemekte midir? Sorusuna cevap aramaktır. Araştırmanın genel amacına bağlı olarak, önergenin özsayı-ları ebeveynleri ile ilişki biçimine göre farklılaşmakta mıdır? Önergenlerin özsayı puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır? Önergenlerin özsayı alt boyutları çocuk ebeveyn ilişki biçimine göre farklılaşmakta mıdır? Sorularına cevap aranacaktır.

Alt Amaçlar

1- Önergen - Ebeveyn ilişkisi biçimine göre önergenlerin **genel özsayı ve alt**

boyutları puan ortalamaları anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

1.1 – Çatışmalı, Kararsız ve Olumlu önergen- Ebeveyn ilişkisine göre önergenlerin **genel özsayı, sosyal özsayı, ev-aile özsayısı** Puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark var mıdır?

2- **Cinsiyet** değişkeni açısından Önergenlerin **Genel Özsayı** ve alt boyutları

puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

3- Önergen – Ebeveyn ilişki biçimi toplam puanları ile önergenlerin genel özsayı, sosyal özsayı, ev-aile özsayısı ve akademik özsayı puanları arasındaki

ilişkinin miktarı ve yönü nedir?

4- Önergen –ebeveyn ilişkisi toplam puanları önergenlerin genel özsaygı, sosyal özsaygı, ev-aile özsaygısı ve akademik özsaygılarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

Denenceler

1- Önergen - Ebeveyn ilişkisi biçimine göre önergenlerin **genel özsaygı ve**

Alt boyurları puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır

1.1 – Çatışmalı, kararsız ve Olumlu önergen- Ebeveyn İlişkisine göre

Önergenlerin genel özsaygı Puan ortalamaları anlamlı düzeyde

Farklılaşmaktadır.

2- **Cinsiyet** değişkeni açısından Önergenlerin **Genel Özsaygı**ve alt

Boyutları puan ortalamaları anlamlı düzeyde Farklılaşmaktadır.

3- Önergen – Ebeveyn ilişki biçimi toplam puanları ile önergenlerin genel özsaygı,

sosyal özsaygı, ev-aile özsaygısı ve akademik özsaygı puanları arasında

negatif yönde yüksek ilişki vardır.

4- Önergen –ebeveyn ilişkisi toplam puanları önergenlerin genel özsaygı, sosyal

özsaygı, ev-aile özsaygısı ve akademik özsaygılarını anlamlı düzeyde açıklar.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın sonuçları uygulamada iki konuda yararlı olacaktır.

1- Özsaygı bireylerin karar verme süreçlerini etkilemektedir. Bireylerinin özsaygılarını olumlu veya olumsuz etkileyen çok farklı değişken grupları vardır ve Çocuk, anababa ilişkileri bunlardan sadece biridir. Ancak, çocuk anababa ilişkisinin çocuğun özsaygı geliştirmesinde önemli bir değişken olmasına rağmen, konu üzerinde yeterince çalışılmamıştır. Dolayısıyla bu araştırma sonuçları konunun aydınlatılmasında yararlı olabilir.

2- Araştırma sonuçları, “çocuk anababa ilişkilerinin çocuğun özsaygısı üzerinde etkili olduğu” hipotezini desteklerse, bulgular çocukların özsaygılarını geliştirmede kullanılabilir. Anababalara verilecek, çocukla iletişim gibi eğitim programlarında araştırma bulgularından yararlanılabilir.

Sınırlıklar

Bu araştırmanın bulguları araştırmada kullanılan ölçeklerin çalışma grubundan elde ettiği verilerle sınırlıdır.

Tanımlar

Bu araştırmada geçen, araştırma içeriğine ilişkin kavramlar aşağıda verilen anlamları taşımaktadır.

Çocuk-Ebeveyn İlişkisi: Çocuklu ve öngerelik döneminde, çocukla ebeveynler arasında oluşan sosyal, duygusal, ailevi tüm ilişkiler ve tutumlar.

Çatışmalı İlişki:Çocukla ebeveyn arasındaki ilişkinin, tarafların ihtiyaçlarını karşılayamaması sonucu iki taraf arasındaki anlaşmazlıklar.

Olumlu İlişki: Çocukla ebeveyn arasındaki ilişkinin, tarafların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi. Ebeveynin çocuğun gelişimini sürdürmesine yönelik olumlu bir etkilrşim kurması.

Genel özsaygı:Benlik saygısı, kendini olduğundan aşağı ya da olduğundan üstün görmeksizinkendinden memnun olma durumudur. Kendini değerli, olumlu, beğenilmeye vesevilmeye değer bulmaktır. Kendini olduğu gibi, gördüğü gibi kabullenmeyi, özün güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (Yörükoğlu, 2004).

A- Problemin Kuramsal ve Kavramsal Temeli

Benlik / Öz ve Benlik Saygısı / Öz saygı

Benik ve Öz kavramlarıyla neyin anlatılmaya çalışıldığı bir kavram karmaşasına neden olmakla birlikte pek çok kaynakta yazarların hem “benlik” hem de “öz” kavramını kullandığı gözlenmektedir (Yiğit,2010). Kavramlar arasında, fark var mıdır, yok mudur algısına karar verebilmek için sorun aşağıda tartışılmıştır.

Tan (1970), benliği bir sistem bütünü olarak ele alarak, bireyin fiziksel çevresi ve sosyal çevresi ile etkileşimi sonucu kendisi hakkında vardığı kişisel duygu ve değerler sistemi olarak tanımlamaktadır. Tan’ın tanımında dikkat çeken belirsizlik, bireyin bu sistemi nasıl örüntülü hale getirdiğidir. İlk modern psikologlardan James

(1952), Tan'ın tanımına açıklık getirmektedir. James'e göre Bir "Bilen Benlik bir de Bilinen Benlik" vardır. Bilen benlik sosyal ve fiziksel çevreden aldığı geri bildirimleri değerlendirerek kendisi hakkında bir karara ulaşır. Bireyin kendisi hakkında vardığı bu karar "bilinen benlik" tir.

Yörükoğlu (2004), benliğin tanımına dolaylı olarak kişiliği de katarak, kişiyi o kişi yapan, diğerlerinden ayıran duygu tutum ve davranışların tümünüm örgütlenmiş biçimidir demektedir.

Rogers(1959), benlik ve benlik Saygısı Kavramlarını ayrıntılı olarak incelemiştir. Rogers, İnsanlar büyüdükçe ve dünyayı tanıdıkça bu yaşantılarının bir kısmını "benim/kendim" olarak etiketler. Kişinin "benim/kendim" olarak algıladığı tüm yaşantıları ve buna etfettiği tüm değerler "benlik kavramı" olarak ortaya çıkar. Bireyin benliğini oluşturma yeteneği doğuştan var olan bir olgudur. Ne tür bir benliin gelişeceğini etkileyen pek çok değişken vardır.

Rogers'a göre olumlu benlik saygısı tüm insanların ihtiyacıdır ve bu ihtiyaç bireylerin benlik sistemi ile ilgilidir. "biz başkalarını sevmeye değer veririz ve kendi kendimize de olumlu olarak saygı duyarız" (Rogers, 1959. Bul. Kaynak; Murdock, 2012. S.158). Ayrıca, Rogers'a göre benlik, fenomenolojik veya algısal alanın bir bölümüdür. «Ben» hakkındaki bilinçli algılamaları içerir. Benlik kavramı kişinin kendi hakkında sahip olduğu bir imajdır. Rogers'ın kişilik kuramında benlik kavramı önemli bir yer tutar. Benlik kavramı kişinin ne olduğu konusundaki görüşlerinin yanı sıra ne olması gerektiği ve ne olmak istediği konusundaki görüşlerini de içerir. Kişinin ne olmak istediği konusundaki görüşleri "ideal benliği" oluşturur. Bu terim

bireyin ulaşmak istediği ve sahip olduğu takdirde kendisini çok değerli bulacağı benlik kavramını tanımlar.

Benlik saygısı ya da Özsaygı olarak bilinen kavramların İngilizce literatürdeki karşılığı “self esteem” dir. Yavuz (2007), benlik saygısının tanımını Duru (1995)’ten yaptığı alıntıda şöyle yapmaktadır;”bireyin kendini yetenekli, önemli ve başarılı olarak algılama derecesidir. Kendimiz hakkında yaptığımız duygusal bir değerlendirmedir. Özgüven ve özsaygı olarak ifade edilir.

Yavuzer (2000) ve Yörükoğlu (2004), nun özsaygı tanımları birbirine çok yakındır. Yazarlara göre; özsaygı ya da benlik saygısı bireyin ne olduğu ile ne olmak istediği arasındaki farka ilişkin duygularını gösterir. Benlik saygısı, insanların birer birey olarak, değerleri konusundaki ulaştıkları kanıdır. Kendi benlik kavramını beğenmesi, onaylaması ve kendinden hoşnut olmasıdır. Tanımlar iki noktada birleşmektedir. Bu noktalar, özsaygının, bireyin kendisi hakkındaki kanısı ve duygusudur.

Korkut (2004) ve Guidon (2002), özsaygının tek boyutlu olarak tanımlanamayacağını vurgulamaktadırlar. Korkut, özsaygının çok faktörlü bir yapıya sahip olduğunu ileri sürmektedir. Guindon (2002), literatürdeki özsaygı tanımlarını inceleyerek, özsaygının tek bir boyutu olmadığını vurgulamakta ve özsaygı, genel (global) özsaygı ve seçilmiş özsaygı olarak üç grupta toplamaktadır.

Ebeveyn – Çocuk İlişkileri ve Özsaygının gelişimi

Çocuk-anababa (genel olarak anne) ilişkilerinin, kişilik gelişimi üzerindeki etkileri kuramsal boyutta ve kavramsal olarak 20. Yüzyılın başından beri tartışılmaktadır. Kişilik nasıl oluşmaktadır? Kişiliği oluşturan öğeler nelerdir? Kişilik

ögelerini ve dolayısıyla kişiliği biçimlendirmede çocuk –anababa ilişkileri nasıl etkilemektedir? Sorularına yüzyıldan fazla zamandır cevap aranmaktadır. Araştırma probleminin konusunu oluşturan çocuk – anababa ilişkileri ve öz saygı kavramları çerçevesinde aşağıda Psikanalitik yaklaşım ve uzantıları (Yeni Freud’cular), Bilişsel kuram, davranışçı yaklaşım ve transaksyonel kuram (kişilerarası ilişkilerin psikolojik çözümlemesi) ve bağlanma kuramı üzerinde durulmuştur. Ayrıca üzerinde çok tartışılan farklı kavramsal yaklaşımlar üzerinde durulmuştur.

Psikanalitik Yaklaşım ve Çocuk – Anababa İlişkileri

Freud (1936), yapısal kişilik kuramında kişiliğin Id, Ego ve Süper ego olmak üzere üç temel bileşeni olduğunu ileri sürerek, kişiliğin oral evre, anal evre, fallik evre, latent (örtülü evre) ve genital evre olmak üzere beş evreden geçerek oluştuğunu ileri sürdü. Freud’a göre bireyi harekete geçiren (belli bir davranışta bulunmasına neden olan) şey içgüdüler ve davranışlardır (Geçtan,1981) . İçgüdülerin ya da dürtülerin tatmininde farklılaşmaya neden olan değişken çocuğun bakımından sorumlu olan kişilerle kurduğu ilişki biçimidir. Diğer bir ifadeyle kişiliği şekillendiren temel faktör yukarıda anılan beş süreç boyunca, çocuğun, bakımıyla ilgilenen kişilerle kurduğu ilişkidir. Yaşamın ilk yılında bebeğin tüm enerjisi “beslenme” eylemine fikse olmuştur ve yaşamsal niteliktedir. Ancak, bebek birinci yılın ortalarında çevresi ve kendi bedeni ile ilişki kurmaya başlamaktadır. Yani güven arama, sosyalleşme gibi süreçler başlamaktadır. Şayet, çocuk aradığı güveni ve psikososyal ilgiyi alamazsa oral döneme takılı kalmaktadır. Bu durum, ileriki yaşlarda obezite, oral saldırganlık ve benzeri kişilik sorunlarına neden olmaktadır (Geçtan,1981).

Murdock (2012) ve Gençtan (1981)'a göre; kişilik gelişiminin en önemli evresi “fallik evre”dir. Fallik evre 2- 6 yaşlar arasında yaşanan bir süreçtir ve gelecekteki kişiliğin önemli bir belirleyicisi olur. Çünkü çocuk bu evrede kendi bedeni ile kendi cinsiyetinden olmayanlar arasındaki farklılıkları kavrar. Diğer yandan erkek çocuklar babaları tarafından hadım edilme kaygısı yaşar. Bu durum literatürde “kastasyon kompleksi –hadım edilme karmaşası olarak yaşanır. Bu evrenin çözümlenmeden geçilmesi ergenlik döneminde ergen – otorite çatışmalarına neden olmaktadır.

Araştırma probleminin denencelerinden “akademik özsaygı”, klasik psikanalizin “örtülü dönemi ile yakından ilgilidir. Latent evre olarak bilinen ve 6-11 yaşlar arasında tanımlanan bu dönemde çocuklar iki önemli sorunu çözmektedir. Bunlardan birincisi; çocuğun cinsel kimliği ile ilgili bir karara varıp, cinsel kimliği ile özdeşim kurmasıdır. İkincisi ise cinsel enerjinin öğrenme üzerine yoğunlaşmasıdır (Gençtan,1981; Freud, 1909; 1910; Murdock, 2012; Karon ve Widener,1996).

Gençtan(1981), latent evrede çocukların geçmişteki tüm çatışmaları bir yana bırakarak, tüm ilgilerini matematik, tarih, sosyal kurallar ve diğer becerileri öğrenmeye verdiklerini vurgulayarak, bu dönemdeki takılmaların ileriki yıllarda bilimsel çalışmalara ve araştırmalara yol açabileceğini vurgulamaktadır (Bu dönemle ilgili diğer bir yaklaşım psiko-sosyal Gelişim ve Ericson başlığı altında verilmiştir).

Psikanalitik kuramın son evresi “genital evredir ve bu araştırmanın çalışma grubunun içinde bulunduğu dönemi kapsamaktadır (12- 18 yaşlar arası). Psikanalitik kurama göre bu evre iç salgı bezlerinin çalıştığı, dolayısıyla cinsel dürtülerin aktif hale geldiği bir evredir.Psikanalitik Yaklaşım'a göre bu dönemin karakteristik özelliği

karşı cinsi merak etme ve otoriteyle geçmişten gelen çatışmaları tekrar çözmeye çabalarıdır. Freud'a (1949) göre; fallik evrede çözümlenemeyen ve bastırılan çatışmalar, latend/latans dönemin bitmesiyle yeniden gündeme gelir. Ergen, otoriteye başkaldırır ve otoriteden gelen tüm taleplere direnç gösterir. Ebeveyn- çocuk ilişkileri çatışmalı bir seyir izler. Ergen kendisinin değiştiği ve herşeyle başa çıkacağı mesajını ebeveyne veya diğer otoriteye iletmeye çalışırken, ebeveyn, ergenin hala "çocuk" olduğu algısında direnir ve çocuğun taleplerini reddeder. Bu durum aile içi çatışmaların kaynağını oluşturur.

Yeni Freudçular ve Çocuk – Anababa İlişkileri

Klasik Psikanaliz Kuramının oldukça subjektif (varsayımsal) yaklaşımından zamanla kopmalar olmuştur. "Yeni Freudcular" olarak bilinen yaklaşımlar, çocuk –ebeveyn ilişkisini ve bu ilişkinin çocuğun kişiliği üzerindeki etkisini daha somut – gözlenebilir olgulara dayanarak açıklamışlardır. Bu yaklaşımları; Ego Psikolojisi, Nesne ilişkileri: Lego Yaklaşımı, Kendilik Psikolojisi: Herşey benimle başlar ve İlişkisel Psikanaliz olarak sıralayabiliriz (Murdock, 2010).

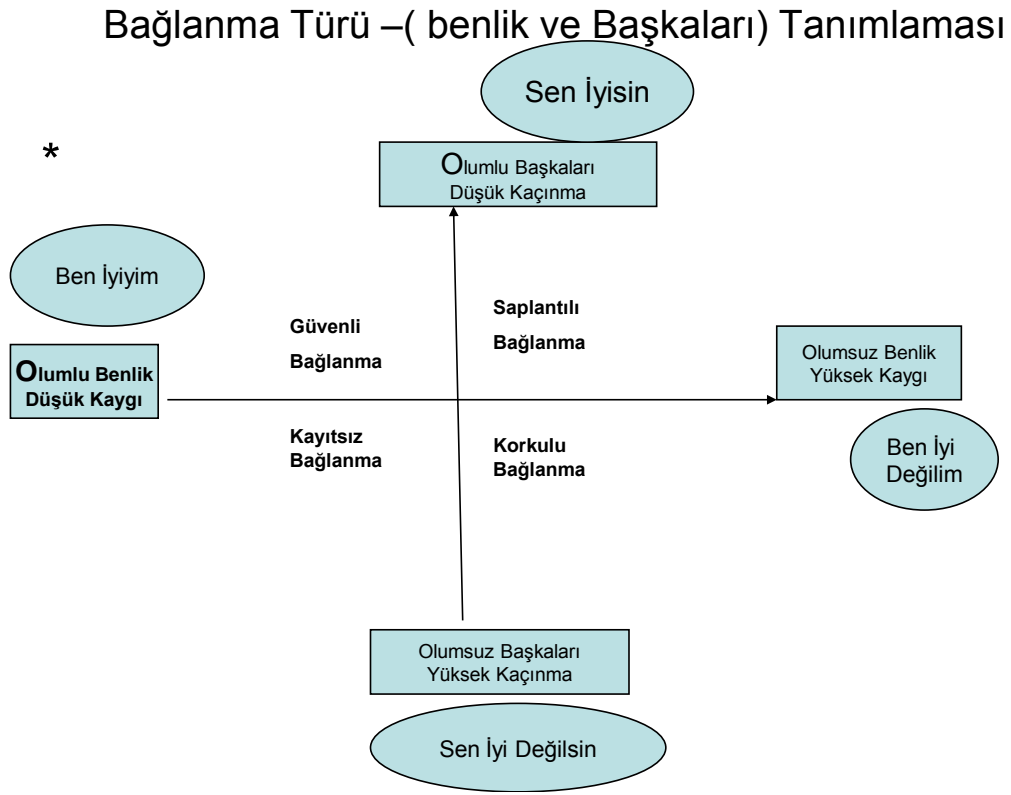
Nesne İlişkileri yaklaşımının öncülerinden Melanie Klein, kişiliği çocuğun erken dönemlerde çocuk için önemli kişilerle yaşanan ilişkilerin psikolojik yapılar olarak içselleştirilmesiyle oluştuğunu ileri sürmüştür. Klein'e göre ebeveynlerden içselleştirilen dış dünya bilgisi (güvenli bir yer veya tehlikeli) çocuğun ilerdeki davranışlarını ve kendilik algısını etkilemektedir. Bir anlamda çocuk, kendini değerli veya değersiz bulmayı ebeveynleri ile ilişkilerine göre kararlaştırmaktadır (Klein, 1927).

Klein'in yukarıda verilen görüşleri, Transaksiyonel analiz kuramı'ndaki "yazgı" kavramıyla ve Erikso'nun psikososyal Gelişim kuramındaki "bana verilen değer neyse oyum" kavramlarıyla benzeşim göstermektedir (Dereboy, 1993). Erksun'un görüşüne göre; çocukların başarısızlıkları ebeveynin olumsuz mesajları ile, başarıya karşı başarısızlık kimliği olarak içe alınmaktadır.

Neoanalitik yaklaşımlar, temel olarak Freud'un klasik psikanalitik yaklaşımını benimsemelerine rağmen, bebek/çocuk – ebeveyn ilişkilerine farklı bir açıklama getirmiştir. Bu yaklaşımın öncülerinden Klein (1952), bebeklik dönemindeki anne-bebek /çocuk ilişkilerinin, bireyin yetişkin yaşamında dış dünya ile ilişkilerinde kimi ya da neyi dayanak alacağını belirlediğini vurgulamaktadır. Anne - çocuk ilişkisinde annenin engelleyici tutumunun çocuğun, ilerleyen yıllarda dışsal odaklı olacağını ifade etmektedir.

Anne – çocuk ilişkilerinin bireyin gelecekteki yaşamını nasıl belirlediğini Bowlby (1958) ayrıntılı olarak incelemiştir. Bowlby'e göre; bebeğin fizyolojik olarak yaşamsal ihtiyaçlarının (beslenme, soğuk ve sıcaktan korunma) yanı sıra en büyük ihtiyacı "güven" ihtiyacıdır. Yani yaşamın ilk yıllarında bebek-çocuk korunmaya en çok ihtiyaç duyduğu anda korunmak, sığınmak istediği bir dayanak aramaktadır. Bu nedenle çocuk güven ihtiyacını karşılamak için bakımını üstlenen kişiye "bağlanma" geliştirmektedir. Çocuğun ebeveynine temel olarak iki türlü bağlanma geliştirmektedir. Bu bağlanma türleri "Güvenli ve Korkulu Bağlanmadır". Ebeveyn – çocuk yakın ilişkilerinin biçimine göre dört farklı bağlanma türünden söz edebiliriz. Arı (2011), Bowlby'nin bağlanma modelini ve Harris (1970, alıntı kaynağı Delloitte Review, issue,9, 2011) aşağıdaki gibi birleştirmiştir.

Verilen şekilde ilginç olan, Arı (2011)'nın bireyin benlik algısı, ve başkaları ile algısını iki farklı kuram arasında birleştirmesidir. Arı'nın belirttiğine göre; güvenli bağlanma geliştiren bireyler, olumlu benlik algısı geliştirmekte ve kendisi ile ilgili ruhsar senaryosu "Ben İyiyim" şeklinde oluşmaktadır. Bu durum yüksek öz saygıyı göstermektedir.

Şekil 1: Bağlanma Türü –(benlik ve Başkaları) Tanımlaması

Psiko- Sosyal Gelişim Kuramı:

Erikson ve Çocuk- Anababa İlişkileri

Özsaygı kavramının tanımına baktığımızda, bireyin kendine güveni, bağımsız davranabilmesi, girişimde bulunabilmesi, kendini başarılı olarak algılaması ve bir

birey olarak kendini kabullenmesi gibi temel yapılar dikkat çekmektedir. Erikson, tüm bu özelliklerin belli evrelerde çocuklarla ebeveynler arasındaki ilişkilerin sonucu belli bir anlam kazandığını vurgulamaktadır (Erikson, 1964; 1980).

Erikson, bireyin psiko-sosyal gelişimini sekiz evrede incelemiştir. Bu evrelerin dördü, çocuğun bebeklik, ilk çocukluk ve orta çocukluk dönemine, 5. Evre önergelik ve ergenlik dönemine denk gelmektedir. Psiko-sosyal gelişimin ilk evresi yaşamın ilk bir yılını kapsar. Bu evre özsaygının temel öğelerinden biri olan temel güven duygusunun gelişmesi veya güvensizliğin geliştiği evredir. Ebeveyn, çocuğun ihtiyaçlarını tutarlı ve akla uygun olarakbebekle uyum içinde karşılıyorsa,çocuğun kendine ve başkalarına güvenebilmesini sağlar (Arı, 2008).

Çocuklar, 1. Yaşın sonunda yürümeyi başarır ve 2. Yaşın sonuna doğru dışkı kontrolü sağlarlar. Bu gelişme, çocuğun bedeni ve hareketleri üzerinde kurduğu ilk becerilerdir. Bu becerilerin kazanılması, çocukla anne arasında ilk çatışmaların da başladığı dönemdir. Annenin çocukla ilişki biçimine bağlı olarak, çocuk ya özerklik duygusuyla ya da suçluluk duygusuyla tanışır. Anne, toleranslı bir tutumla çocuğun bireyselleşme çabalarını desteklerse, çocukta özerklik (bir birey olarak varlığının onaylanması) duygusu gelişir. Aksi tutumda çocuk, anneye güvenme ve anne tarafında onaylanma konusunda kuşku yaşar. Çocuğun annesi tarafından onaylanmaması, çocukta kabul edilmeme duygusuna neden olabilir. Çocuk tarafından içselleştirilen anne tutumu çocuğun kendini olumlu olarak kabullenmemesine neden olabilir. Bireyin kendini olumlu olarak kabullenmesi “özsaygı”nın temel ögesidir (Yörükoğlu, 1978).

Erikson'un kuramında çocuk-ebeveyn ilişkisi açısından incelenmesi gereken evrelerden biri, çocukların 6-12 yaşlar arasında yaşadığı "başarıya karşı aşağılık duygusu" dur. 6-12 yaşlar arası çocuğun okul yıllarıdır ve çocuk, "öğrenme" ile meşguldür. Öğrenmeyi başarma ya da başaramama sonuçları açısından önemlidir. Erikson (1980) ve Slavin (1994)'a göre çocuk bu dönemin sonunda "ben öğrendiğim şeyim" kararına varır. Bu durum bir anlamda "neyi öğrenebildiysem oyum" anlamına gelebilir. Bandura(1986), çocuğun başarıları veya başarısızlıkları sonunda kendisi ile ilgili "özyeterlik" kararı geliştirdiğini ileri sürmektedir. Bandura'nın özyeterlik tanımı araştırmanın konusu olan özsaygıdan farklı bir durum değildir. Gerek Bandura'nın özyeterlik kavramında olsun gerekse Erikson'un başarıya karşı aşağılık duygusunda olsun çocuğun başardıklarının ya da başaramadıklarının ebeveyn tarafından nasıl değerlendirildiği önem kazanmaktadır. Çünkü, çocuk kendi davranışlarının sonuçlarının çevresi tarafından nasıl değerlendirildiğine göre "kendilik değeri" oluşturmaktadır. Kendilik değerinin olumlu olması yüksek özsaygıya neden olurken, kendilik değerinin düşük olması özsaygının da düşük olmasına neden olabilir.

Bu çalışmanın konusu, 12- 14 yaş arası öngergenlerin özsaygılarının çocuk – anababa ilişkisine bağlı olarak değişip değişmediğini araştırmaktır. Araştırmanın çalışma grubunun Erikson'un ergenlerin "kimlik arayışı " evresini kapsadığı görülmektedir. Ergenlerle ebeveynler arasında çatışmaların gözlenmesi olağandır. Ancak kimlik arayışı evresi henüz sonlanmamıştır. Diğer yandan çalışma grubunun yaş aralığı dikkate alındığında, deneklerin şuan sahip oldukları özsaygının daha önceki gelişim

döneminin (başarısızlığa karşı aşağılık duygusunun olduğu 6-12 yaş arası) sonucu olduğu düşünülebilir.

Transaksiyonel Analiz Kuramı

Ve Çocuk – Ebeveyn İlişkisi

(Psikolojide İşlemsel Çözümleme Yaklaşımı)

Berne (1961), insan davranışının temelinde “temas (sıvazlanma” ihtiyacının yattığını ileri sürmektedir. Bunun anlamı, insanlar kendi varlıklarının diğer insanların nasıl algıladıklarını bilmek istemektedirler. Bir anlamda bu olgu bireyin varlığının onaylanması ihtiyacıdır. Bireyin varlığının onaylanması ihtiyacı doğumda başlar, yaşam boyu devam eder. Bu sayılı ile Transaksiyonel Analiz kuramı “kişiler arası karşılıklı ilişkilerin analizi” kuramıdır. Kuramda adı geçen “temas” sözcüğü hem sözel mesajları, hem sözel olmayan mesajları hem de dokunmayı (fiziksel teması) tanımlamaktadır.

Temas iletilerinin sınıflandırılması; sözel veya sözsüz, olumlu veya olumsuz, koşullu veya koşulsuz olmalarına göre yapılmaktadır. Sözel iletiler, hemen her zaman sözsüz iletileri de beraberinde getirmektedir. Birisine “seni çok iyi anlıyorum “ derken yüzümüzdeki ifade, sesimizin tonu ve beden duruşumuz iletilerin anlamını somutlaştırmaktadır.

Berne (1966;1970), insanların dört tür tanımlayıcı mesaj aldıklarını ve ya ilettiklerini kabul etmektedir. Bu tanımlayıcı mesajlar;

Olumlu Koşulsuz İletiler: İletiyi alanda olumlu duygulara neden olan, iletiyi alanın kendini iyi hissettiği mesajlardır. İletiyi alan bir varlık olarak, sadece kendi varlığı

olarak olumlu olarak tanımlanır. Bir anne çocuğuna “canım”, “ bir tanem,aşkıım “ dediğinde hiçbir koşula bağlı olmaksızın sen sen olarak benim canımsın iletisi göndermektedir. Karşıdakine gönderilen tanımlama iletisi hiçbir koşula bağlı değildir. İleti karşıdaki kişinin varlığına verilmiştir.

Olumlu Koşullu İletiler:Olumlu iletiler bir koşula bağlı olarak verilir. Bireyin diğer bireylerden olumlu iletiler alabilmesi için diğerinin beklentilerine uygun davranması gerekir.Diğer bir ifadeyle, birey karşısındakine olumlu tanımlamada bulunması için karşısındakinin bireyin onaylayacağı şekilde davranması gerekir. Eşinin gereksiz bir harcamasına ses çıkarmayan erkek karısından “anlayışlı biri olduğun için harika bir insansın” der. Harika birisi olmak olumlu bir tanımlamadır fakat eşinin beklentilerine göre davranması gerekmektedir. Çocuk, ebeveynlerinin beklentilerini karşıladığı anda olumlu tanımlamalar alır. Ebeveynler, çocuğun uygun görmedikleri davranışlarını şiddetle eleştirirler. Çocuk, olumlu tanımlama almayı sürdürmek için ebeveyn beklentilerine göre davranmayı sürdürür. Carl Rogers (1972), belirttiği gibi bu durum bireyin kendisi olmayan bir benlik geliştirir. Rogers’e göre bireyin kendini olması sağlıklı gelişimin sonucudur. Bireyin diğer kişilerin onayını almak için kendisi olamaktan vazgeçmesi tutarsız bir benlik algısına dolayısıyla düşük özsaygıya neden olmaktadır.

Olumsuz koşulsuz iletiler:Olumsuz koşulsuz iletilerde iletinin gönderildiği birey, Varlığı ile olumsuz olarak tanımlanır. Örneğin, A bireyi B bireyine “iğrenç birisisin” dediğinde A bireyi, B bireyini “iğrenç Biri” olarak tanımlamaktadır. Varlık olarak B bireyi iğrençtir. Bu tanımlama biçimi karşıdakini reddetmemektedir. Ama tanımlayı tek bir olumsuz sığata indirerek tek boyutlu bir tanımlama yapmaktadır. Aşağıda ele

alındığı gibi, çocukluk yıllarındaki bu temas iletileri içselleştirerek “ben kötüyüm” senaryosunu oluşturmaktadır (Akkoyun, 1998).

Olumsuz Koşullu İletiler: Verilen tanımlama iletileri olumsuzdur. Ancak, iletinin olumsuz içeriği bir koşula bağlanmıştır. Dolayısıyla olumsuz tanımlama kişinin kendisine değil yaptığı bir davranışa bağlanmıştır. Örneğin anne çocuğuna “ bana verdiğin sözü tutmamandan nefret ediyorum” der. Çocuk –anababa ilişkisinde olumsuz koşulsuz iletiler, olumsuz koşullu iletilere göre daha örseleyicidir. Olumsuz koşulsuz iletilerde tanımlama çocuğun varlığının olumsuz, kabul edilmediği, sevimsiz olduğu gibi hoşagitmeyen duygulara neden olmaktadır. Olumsuz koşullu iletilerde tanımlama bireyin yaptığı tutum veya davranışa gönderilmektedir. Ayrıca, çocuğun onaylanmayan davranışlarına ve bu davranışın diğer kişiler üzerindeki etkilerine dikkat çekildiğinden, çuğa istenmeyen davranışı düzeltme şansı da vermektedir (Akkoyun, 1998).

Yukarıda sözü edilen olumsuz koşulsuz ve olumsuz koşullu tanıma iletileri günümüz literatüründeki “sen dili - ben dili” iletişim dili ile benzerlik göstermektedir. Sen Dili mesajlarında ileti olumsuz bir genelleme veya yargı içermektedir. “senden daha aptal bir çocuk görmedim” veya çok paspal bir çocuksun” gibi. Cüceloğlu (2000) ve Çağdaş (2009), çocukla iletişimde, suçlayıcı, aşağılayıcı ifadelerin çocukta savunucu bir tutum geliştirdiğini vurgulamaktadırlar. Savunucu tutum çocuğun hatalı davranışını düzeltme yerine hatalı davranışta ısrar etmeye neden olmaktadır. Sen Dilinin genelleme ve reddedici özelliği dikkate alınırsa, çocukta direnmeye neden olan şey, kusuru değil benlik saygısını koruma çabası olabilir.

Transaksiyonel Analiz kuramının önemli takipçilerinden Harris (1973), ebeveynler tarafından çocuklara gönderilen tanımlama iletilerinin bireyde dört farklı ruhsal senaryoya neden olduğunu ileri sürmüştür. Harris'e göre bu senaryolar yaşam boyu karşılıklı ilişkileri etkilemektedir. Harris' e göre; çocuk, kendisi için önemli olan kişilerle iletişimi sonucu kendisi ve diğerleri ile ilgili tanımlamalarda bulunur. Bunlara “ruhsal senaryolar” denir. Bu tanımlamalar kişinin bilinçli farkındalığı içinde değildir. Ruhsal bir program zihninde otomatik bir düşünce biçimi olarak işlevini sürdürür (*otomatik düşünce için bakınız; Aaron, T. Beck. 1999. Cognitive aspects of personality disorders and their relation to syndromal disorders. Washington: American Psychiatric Press.*). Harris (1973)'un çocuk-ebeveyn ilişkisine bağlı geliştirdiği ruhsal senaryolar aşağıda özetlenmiştir.

- 1- I'm Okey – You're Okey /Ben İyiyim – Sen İyisin
- 2- I'm Okey – You're Not Okey / Ben iyim – Sen İyi değilsin
- 3- I'm Not Okey – You're Okey /Ben İyi Değilim – Sen İyisin
- 4- I'm Not Okey – You're Not Okey / Ben İyi Değilim – Sen İyi Değilsin

Harris (1973), ten önce Berne'nin İngiliz psikiyatris Melanie Klain'den etkilenerek “Okey Olma Pozisyonu”ndan söz edilmektedir. Berne, Klein'nin Nesne İlişkileri kuramında yola çıkarak “Okey Olma Durumu”nu, “içsel bir psikolojik durum” olarak tanımlamıştır (Clarkson ve Gilbert, 1990 dan aktaran, Akkoyun, 1999). Okey,sözcüğünün Türkçe tam karşılığı bulunmamakla birlikte “**iyi, tamam,peki,** olumlu, iyi durumda olma” gibi karşılıkları bulunmaktadır.

Harris (1973)' e göre; çocuk, ebeveynleri tarafından koşulsuz olarak olumlu tanımlanırsa kendisinin sevildiği, önemsendiği ve değer verildiğine dair bir inanç geliştirir. Dolayısıyla kendisi ile ilgili ruhsal pozisyonu “I’m Okey” dir. Kendisine değer veren ve kendisini önemseyen diğerleri (ebeveynleri) için de inancı “ onlar da Okey” senaryosu doğrultusunda gelişir. Yaşamın ilk yıllarında kişilerin yaşam senaryoları “I’m Okey – You are Okey” şeklinde oluşmaktadır. Ancak, ilerleyen yıllarda ebeveynlerin çocukla ilgili beklentileri ve beklentilerinin karşılanıp karşılanamaması sonucu, çocukla ilgili tanımlamalar değişir. Anne-babanın beklentileri çocuğun yeteneklerinin çok üstündedir ve çocuk beklentileri karşılayamıyorsa, çocuk olumsuz-koşulsuz tanınma iletileri alabilir. Bu iletilerin sürekliliği çocukta “Ben iyi değilim- yetersizim, tamam değilim” şeklinde bir inanç gelişir. Kendisinin yetersiz ve tam olmadığı inancı geliştiren bir çocuğun kendisi ile ilgili yüksek bir özsaygı geliştirmesi beklenemez (Ellis, 2005; Aktaran, Murdock,2010, s.277). Verilen kaynakta, Ellis’in “Kendine Saygı Bir Rahatsızlık mıdır?” makalesi aynen alınmıştır. Ellis, makalesinde Çocukluk döneminde özsaygının nasıl çarpık bir şekilde çocuklara empoze edildiğini açıklamaktadır.

Ellis’e göre; çocuklar ebeveynlerin beklentilerini gerçekleştirdiklerinde ödüllendirilmektedir. Çocuk “ben A notu aldığım sürece değerli ve önemliyim. Eğer babamın beklediği A notunu alamıyorsam değersizim, hiçbir şeyim” gibi bir inanç geliştirmektedir. Ellis’in ironik bir şekilde ele aldığı makalede çocuğun başarısı veya başarısızlığı sadece bir davranıştır. Çocuğun ve ya bireyin kendisi-tamamı değildir. Bu tür çarpık özsaygı tanımı yerine bireyin “kendini koşulsuz kabulünü” sağlıklı bir tutum olarak değerlendirmektedir.

Berne, kişilerarası ilişkilerin analizini bir kavramda birleştirmiştir. Bu kavram “Yazgı”dır (Akkoyun, 1998). Akkoyun’ a göre; Çocuğun ilk yaşantılarından itibaren temas iletileri sonuçta yaşamın ne olduğu nasıl olacağı ile ilgili bir inanç oluşturur. Bu inanç o kişinin yazgısıdır. Üç tür yazgıdan söz edilmektedir. Bu yazgılar, kazanıcı yazgılar, Kaybedici yazgılar ve kazanıcı olmayan yazgılardır. Bu araştırmanın konusu ile ilgili yazgılar “kazanıcı yazgılar ve kaybedici yazgılardır.

Çocukluğunda olumlu temas iletileri alan bireylerin kendine güvenleri olduğu ve başarısızlık halinde yılmadıkları belirtilmektedir. Kaybedici yazgıya sahip kişiler neyi amaçlamış olurlarsa olsunlar başarısız olurlar. Kaybedicidirler. Çünkü kendileri hakkında aldıkları kararlarla (nasıl biri olduklarına ilişkin)amaçları arasında bir tutarsızlık vardır. Ebevyenlerin çocuğuna ilettiği sözel veya sözel olmayan olumsuz iletiler (bu çocuk adam olmayacak türünde iletiler) ilerideki yaşamında yeteneğini ve olanaklarını aşan kararlar almasna neden olabilir (Akkoyun, 1988, ss.109-137). Başarısızlıklar ve kayıplar bireyin kendine olan özgüvenini sarsar.

Birey Merkezli Yaklaşım ve Öz Saygı

Birey Merkezli Psikoloji yaklaşımının öncüsü Carl Ransom Rogers’tır. İnsanın davranışını açıklama konusunda yaptığı özgün açıklamalarıyla dikkat çeken bir psikologdur. Araştırma konusuyla ilgisi; “benlik, kendilik, kendini gerçekleştirme eğilimi, olumlu saygı, kendine saygı” gibi öz saygının özünde olan kavramlarla kapsamlı olarak ilgilenmiş olmasıdır.

Rogers (1959)’a göre insanlar büyürkenyakın ve uzak çevresiyle etkileşim halindedir. Bu etkileşim sonucu “benim/kendim” olarak etiketlediği yaşantılarını

benlik kavramı olarak kabullenir. Çevresiyle ve kendisiyle etkileşimi yaşamı boyunca sürer ve “ben”liğine yeni şeyler katar. Rogers, tüm insanların “olumlu saygı”ya ihtiyaç duyduğunu, bu ihtiyacın doğuştan mı, yoksa sonradan öğrenilen bir ihtiyaç mı olduğu belirsizdir. Ancak, değerli olmanın belli koşulları vardır (bulunduğu kaynak; Murdock, 2012, ss, 157-159).

“Değerli Olma Koşulları; bir kimse, onun için önemli olan birisi tarafından bazı yönlerinin olum, diğer yönlerinin olumsuz olduğunu algılamasıyla ortaya çıkar. Bizim için önemli olan kişilerin onaylamadığı yönlerimizi inkar ederiz. Diğerlerinin onaylayacağı şekilde davranırız. Bu “dışsal değerlendirme” şekli bireyin kendi doğal organizmik değerlendirmesiyle çatışır. Çatışmanın sonucu bireyin “benlik saygısını” etkiler. Yaşantıları bireyin özbenliğine aykırıysa özsaygı düşük olabilir.

Öz Saygı ve Bilişsel Davranışçı Yaklaşım

Davranışçı Psikoloji yaklaşımı tüm kişilik özelliklerini “öğrenilmiş davranış” olarak kabul eder. Öz saygı da diğer kişilik özelliklerimiz gibi uyaran – tepki prensibine bağlı koşullanmalardır (Corey,2008, ss. 254 - 263). Bu araştırmanın konusu ile ilgili en dikkat çekiçi açıklamayı Ellis (2005) yapmıştır.

Ellis (2005)’e göre; ironik bir tarzda özsaygının (kendine Saygı) bir rahatsızlık olduğunu vurgulamaktadır. Ellis’e göre; “kendine saygı, kendinizi, var oluşunuzu, kişiliğinizi, özünüzü, kendinizi tüm olarak değerlendirirken iki temel amacımız vardır. 1- başarılı olmanız ve başarınızın etkisi, 2- ...amacınız başkaları ile ilişki kurmaksa ve gerçekten de ilişki kurabiliyorsanız, ilişki kurmayı da kendinize saygı

duymakla bağdaştırmışsınızdır. Bu iyi bir şey, bu değerli ve iyi bir şey dersiniz”. Dolayısıyla Ellis’e göre, kendine saygı, tamamen diğer kişilerin birey ile ilgili geri bildirimleri ile ilgilidir.

Ellis’e göre ebeveynlerin çocukla ilgili beklentiler ve bu beklentilerin ocuk tarafından nasıl karşılandığı büyük önem taşımaktadır. unk, ebeveyn çocuğun başarılarına yönelik olarak “sen iyisin” mesajı vermektedir. ocuk da “iyi bir şey yaptım. Demek ki ben iyi biriyim” demektedir. Durum böyleyse başarısız olduğumda “başarısız, kötü biriyim” anlamına da gelmektedir. Kısaca özetlenirse dış kaynaklı değerlendirmeye dayalı kendine saygı-öz saygı hastalıklı bir durumdur.

B- Problemin Kavramsal Temeli ve Araştırmalar

Türkmen (2012), ergenlerde anababa tutumları, özsaygı, öznel iyi oluş hali ve sosyal destek arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma verileri, 369 (K ve E) üniversite öğrencisi ergenden elde edilmiştir. Bulgulara göre; anababa tutumları ile sosyal destek arasındaki ilişki, demokratik, otokrotik ve koruyucu anababa tutumlarında karşılaştırılmıştır. Demokratik tutum gösteren ebeveynlerin, çocuklarına verdiği sosyal destek diğer anababa tutumlarına göre daha yüksektir. Diğer yandan sosyal destek algısı yüksek olan ergenlerin özsaygıları da yüksektir. Yüksek özsaygı ile öznel iyi oluş arasında yüksek ilişki bulunmuştur.

Yukarıda verilen araştırma bulgularından varılabilecek diğer bir sonuç, özsaygının önemli bileşenleri anababa tutumu ve ergenin ailesinden algıladığı sosyal destektir. Aileden alınan sosyal destek, ergenin özsaygısını ve öznel iyi oluşunu olumlu olarak etkilemektedir.

Körükçü (2004), okulöncesi dönem 6 yaş çocuklarının (159) özsaygı düzeyleri ile annelerin empatik becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada kullanılan değişkenler, cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, anne-baba yaşı, anne-baba öğrenim durumuna ve çocuğun anaokuluna gidiş süresidir.

Araştırma bulgularına göre; çalışma grubuna alınan çocukların cinsiyetlerine göre benliğin olumluluğu ve benliğin açıklığında aldıkları puanların anlamlı farklılık gösterdiği göstermektedir. Diğer yandan Annelerin empatik beceri puanları arasında çocukların cinsiyetlerine, kardeş sayılarına, doğum sıralarına, ana okuluna devam süresine ve yaşa göre gözlenen fark anlamlı bulunmamıştır.

BÖLÜM II.

YÖNTEM

Bu araştırma önerisinin II. Bölümü, araştırmanın Çalışma Grubu, Araştırma Modeli, Veri Toplama Araçları ve verilerin toplanması ve Verilerin Analizine ayrılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma evrenini Konya İl Merkezi'nde ilköğretim 11. Kademesinde öğrenimine devam ededen Çumralıoğlu İmam Hatip Ortaokulu, İnkılap ilköğretim Okulu (orta Kısım) ve Türk Eğitim Derneği koleji (TED Koleji-KONYA) 6., 7. ve 8. Sınıf öğrencileri ve öğrencilerin ebeveynleridir. Çalışma grubu oluşturken, Konya il merkezini sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan temsil edebilecek değişkenler dikkate alınmıştır. Belirtilen okulların öğrenci sayıları dikkate alınarak, Çumralıoğlu imam Hatip orta Okulundan her sınıftan 2 şube, İnkılap İlköğretim okulu Orta kısım her sınıftan 2 şer şube tesadüfi olarak , Konya TED kolej'in orta kısım öğrencilerinin tümü Çalışma Grubuna alınmıştır. Araştırmanın diğer çalışma grubunu ise öğrencilerin ebeveynleri oluşturmuştur. Ebeveyn grubu olarak, veri toplanması kolay olacağı düşünülerek öğrencilerin anneleriyle çalışılmıştır. Öğrencilere uygulanan Cooprsmith özsaygı envanterinin değerlendirilmesi sonucu “yalan maddeler” den 5 ve üzeri işaretleyen 36 öğrenci ve 12 yaşın altında 8, 14 yaşın üzerinde olan 3 öğrenci ve veli değerlendirme dışında bırakılmıştır. Sonuçta 234 öğrenci ve velisi araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

Çalışma grubunu oluşturan önergenlerin yaş ve cinsiyet olarak dağılımı tablo A da verilmiştir.

Tablo A: Çalışma Grubunu oluşturan önergelerin yaş ve cinsiyetlerine göre frekans ve yüzdeler değeri

Cinsiyet	N öğrenci sayısı	% yüzdeler
kız	123	52.6
Erkek	111	47.4
Yaş		
12	77	33
13	104	44
14	53	23
toplam	234	100

Araştırma Modeli

Araştırma, genel tarama modelinde desenlenmiştir. Çocuk anababa ilişkilerini belirlemek amacıyla ebeveynlere “Çocuk-anababa Ölçeği (Akgün,2010), çalışma grubundaki önergeler ise Coopersmith özsaygı envanteri” (Pişkin, 1999) uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada üç çeşit veri toplanmıştır.

I. Öğrencilerin özlük bilgileri: öğrencinin yaşı ve öğrencinin Cinsiyeti

II. Çocuk - anababa ilişkileri Ölçeği ve Puanlaması(kısa form): Ölçek, Pianta (1992) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin orijinal adı “Child – Parent Relationship Scale” dir ve 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin, Türkçe Uyarlaması Akgün (2010) tarafından yapılmıştır. Orijinali, ilişkide çatışma, olumlu ilişki ve bağlılık olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Akgün (2010), uyarlama çalışmasında ölçek, çatışmalı ve olumlu ilişki olmak üzere iki boyutlu 24 maddeden oluşmuştur. Olumlu ilişkiyi tanımlayan 10 madde, çatışmalı ilişkiyi tanımlayan 14 madde vardır. Her madde 5 likert türü tercih içermektedir. Seçenekler; Hiç yeterli değil (1) ile çok yeterli (5) arasında sıralanmaktadır. Ölçek, çocukluktan ergenliğe kadar gelişim dönemleri içindeki çocuk – anababa (ebeveyn) ilişkilerini iki boyutta tanımlamaktadır. Olumlu ilişki ifade eden maddeler, (1, 3, 5, 8, 10, 13, 16, 20, 29 ve 30) tersinden puanlanmaktadır. Düşük puan olumlu ilişkiyi, yüksek puan ilişkilerde çatışmayı göstermektedir. Elde edilen toplam puan 72 den küçükse olumlu ilişki, büyükse çatışmalı ilişki olarak tanımlanmaktadır.

Ölçeğin güvenirlik çalışması test-retest yöntemiyle yapılmış, çatışma boyutu için .98, olumlu ilişki boyutu için .96 ve toplam maddeler için .96 korelasyon bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik çalışmasında Cronbah alpha .85, Kaiser-Mayer değeri .79 olarak hesaplanmıştır.

Bu araştırmada “Çocuk –Anababa Ölçeği” 12- 14 yaşlar arasında kız ve erkek öğrencilerin ebeveynlerine uygulanmıştır. Yukarıdaki puanlama sonuçları, öğrencilerin devam ettiği okulların Rehberlik ve Psikolojik danışmanlarının gözlem sonuçları ile tutarlık göstermemiştir. Ölçeğin puanama tekniğine göre sadece 26 ebeveyn çocukları ilişkilerini “çatışmalı” olarak tanımlamışlardır (26/234). Çocuk-

anababa ilişkieri ölçeğın puanlamasında farklı bir yol izlenmiştir. İzlenen yeni yöntemde 234 deneğın ölçekten aldığı toplam puanlardan hareketle, çalışma gurubunun çocuk- anababa ilişkisi ortalama puanı hesaplanmıştır (X= 48.05; ss. 14.22). ortalamanın – 1 ss altında puana sahip olanlar (34 puan ve aşağısı: 39 ebeveyn) olumlu ilişki, + 1 ss yukarıda olanlar çatışmalı ilişki (62puan ve yukarısı: 38 ebeveyn) olarak değerlendirilmiştir. -1 ss. İle +1 ss. Arasında kalanlar ise (157 ebeveyn) kararsız ilişki guruplarını oluşturmuşlardır.

III. Coopersmith Öz saygı Ölçeği:

Özsaygı ölçeği, Coopersmith tarafından 1967 yılında geliştirilmiştir. Türkçe uyarlaması Pişkin (1997), tarafından yapılmıştır. Ölçek, 58 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğın 8(sekiz) maddesi(26, 32, 36, 41, 45, 50, 53, 58) deneğın ölçeği cevaplamadaki samimiyetini sınamaktadır. Dolayısıyla puanlamada 50 madde kullanılmaktadır. Denek hermaddeye evet veya hayır cevaplarından birini tercih etmektedir. Özsaygı seçeneği ifade eden tercihler iki ile çarpılarak deneğın genel özsaygı puanı elde edilmektedir.Özsaygı ölçeğının;

Genel Özsaygı	1, 3, 4, 7, 10, 12, 13, 15, 18, 19, 24, 25, 27, 30, 31, 34, 35, 38, 39, 43, 47, 48, 51, 55, 56, 57	26
Sosyal Özsaygı	5, 8, 14, 21, 28, 40, 49, 52	8
Ev-Aile Özsaygısı	6, 9, 11, 16, 20, 22, 29, 44	8
Akademik özsaygı	2, 17, 23, 33, 37, 42, 46, 54	8
Yalan Maddeler	26, 32, 36, 41, 45, 50, 53, 58	8

Kısa Form	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20,21, 22, 23, 24, 25	25
-----------	--	----

Olmak üzere beş alt boyutu vardır.

Ölçeğin geçerlik çalışmasında Cronbach alfa katsayısı;.86, benzer ölçekler geçerliği ise .60 olarak bulunmuştur (Aksoy: 1992 ; Pişkin, 1997).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanmasında iki yöntem kullanılacaktır.

1. Çocuk - Anababa İlişkileri Ölçeği ile ilgili verilerin toplanması: Çalışma grupları belirlendikten sonra her çocuğun ebeveyni ile iletişim sağlanarak araştırmanın amacı anlatılmış, ölçeği cevaplama da gönüllü olan ebeveynlerle isteyenlerle yüzyüze görüşülerek diğer ebeveynlere ise mektup gönderilmiştir. Her mektuba bir kod verilerek dönen cevaplar velilerin çocuklarından alınan özsaygı puanlarıyla eşlenmiştir.

Yukarıda ilgili ölçeğin tanıtımında sözü edilen puanlama yapılarak önergen-lerin özsaygı ve özsaygı alt boyut puanlarıyla birlikte oluşturulan veri taba-nına girilmiştir.

2. Önergenlerin genel özsaygı ve alt özsayı puanları ile ilgili verilerin toplanmasında çalışma evrenini oluşturan okulların rehberlik servisleri ile işbirliği yapılmıştır. Çalışma evrenini oluşturan okulların 6., 7. ve 8. sınıflarından tesadüfen seçilen şubelere Coopersmith Özsaygı ölçeği verilmiştir. Her gruba ölçeğin cevaplanması ile ilgili yönerge okunarak gerekli açıklamalar yapılmıştır. Öğrencilerin cevaplama

tamamlandıktan sonra “yalan cevap” sayısı 5 ve daha fazla olan denekler araştırma dışı bırakılmıştır. Ebeveynler tarafından cevaplanan “Çocuk anababa ilişkileri ölçeği” verileri öğrencilerin özsaygı puanlarıyla eşleştirilerek veri tabanına girilmiştir.

Verilerin Analizi :Veri tabanına girilen ebeveynlerin Çocuk anababa ilişkileri verileri ile öğrencilerin özsaygı puanları araştırmanın denencelerini test edecek uygun tekniklerle istatistiksel analiz edilmiştir.Önergenlerin genel özsaygıları ve alt boyutları ile ilgili puan ortalamalarının, önergen – ebeveyn ilişki biçimine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi / ANOVA ile sınanmış, farklılaşmanın kaynağı Tukey testi ile aranmıştır. Cinsiyet değişkenine göre, önergenlerin genel özsaygı ve alt boyutları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılık sınaması “bağımsız gruplar için t testi ile sınanmıştır. Önergen-ebeveyn ilişkisi toplam puanlarının, genel özsaygı ve alt boyutlarını ne kadar yordadığı /açıkladığını anlamak için basit doğrusal regresyon hesaplamasından yararlanılmıştır. Yuarıda açıklanan tüm istatistiksel analizlerde karşılaştırmalar için .05 düzeyinde anlam aranmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçlarına uygun olarak geliştirilen denencelerin sınanması sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın alt amaçları ve bu amaçlara uygun olarak ifade edilen denenceler ayrıntılı olarak verilmesine rağmen, denencelerin sınanmasından elde edilen bulgular birleştirilerek verilmiştir. Bu uygulamanın amacı, veriler arasında bir bütünlük oluşturarak, okuyucuya karşılaştırma imkanı sunmaktır.

Denence I

Çocuk - Ebeveyn ilişkisi biçimine göre önergelerin genel özsaygı ve alt boyutları (Genel Özsaygı, Sosyal Özsaygı, Ev-Aile Özsaygısı, Akademik Özsaygı) puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Çocuk- Ebeveyn ilişkisi içimi; Olumlu İlişki, kararsız İlişki ve Çatışmalı ilişki olmak üzere üç gruptur. Ön- ergenlerin özsaygı puan ortalamalarının ebeveyn ilişki biçimine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla varyans (Anova) analizi yapılmıştır. Sınamalara ilişkin istatistiksel değerler tablo 1 de, sınama sonuçları tablo 2 ve tablo 3 verilmiştir.

Tablo 1: Önergenlerin ebeveyn ilişki biçimine göre öz saygı puan ortalamaları, Standart Sapma ve N Değerleri

		N	Art. Ort.	Standart Sapma
Genel	Olumlu	39	41,79	6,802
	Kararsız	157	37,11	8,758
	Catışmalı	38	26,00	8,161
	Toplam	234	36,09	9,604
Sosyal	Olumlu	39	13,13	2,966
	Kararsız	157	12,27	3,098
	Catışmalı	38	10,58	2,937
	Toplam	234	12,14	3,131
Ev-Aile	Olumlu	39	13,85	2,487
	Kararsız	157	11,63	3,734
	Catışmalı	38	8,42	5,202
	Toplam	234	11,48	4,137
Akademik	Olumlu	39	12,62	2,907
	Kararsız	157	10,19	3,593
	Catışmalı	38	7,21	3,905
	Toplam	234	10,11	3,856

Tablo 1 incelendiğinde ebeveyn ilişkisi biçimini olumlu olarak değerlendirilen önergelerin genel özsaygı puan ortalamaları 41.79, kararsız olarak değerlendirilenlerin 37.11, çatışmalı olarak tanımlayanların ise 26.00 olarak bulunmuştur. Sosyal Özsaygı alt boyutunda ebeveyn ilişki biçimini olumlu olarak tanımlananların puan ortalamaları 13.13, kararsız, 12.27, çatışmalı olarak tanımlananların ise 10.58 olarak gözlenmiştir. Ev- Aile Özsaygısı alt boyutunda ebeveyn ilişki biçimini olumlu olarak tanımlananların puan ortalamaları 13.85, kararsız, 11.63, çatışmalı olarak tanımlananların ise 8.42 olarak gözlenmiştir. Akademik öz saygı alt boyutunda ebeveyn ilişki biçimini olumlu olarak tanımlananların puan ortalamaları 12.62, kararsız, 10.19, çatışmalı olarak tanımlananların ise 7.21 olarak gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığına varyans analizi/Anova ile bakılmış sonuçlar tablo 2 'de verilmiştir.

Tablo 2: Önergelerin ebeveynleriyle ilişki biçimine göre özsaygı puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans Analiz sonuçları

		Kareler		Kareler		
		Toplamı	Sd	Ortalaması	F	P
Genel	Gruplar Arası	5302,820	2	2651,410	37,834	,001
	Grup İçi	16188,295	231	70,079		
	Toplam	21491,115	233			
Sosyal	Gruplar Arası	133,237	2	66,619	7,156	,001
	Grup İçi	2150,386	231	9,309		

	Toplam	2283,624	233			
Ev-Aile	Gruplar Arası	577,480	2	288,740	19,555	,001
	Grup İçi	3410,913	231	14,766		
	Toplam	3988,393	233			
Akademik	Gruplar Arası	565,297	2	282,649	22,516	,001
	Grup İçi	2899,814	231	12,553		
	Toplam	3465,111	233			

Tablo 2 incelendiğinde önergelerin ebeveynleriyle ilişkisi biçimine göre özsaygı puanlarının farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda genel öz saygı puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin hesaplanan F değeri 37.834, sosyal öz saygı için 7,156, ev-aile öz saygısı için 19,555, akademik öz saygı için ise 22,516 olarak hesaplanmıştır. Elde edile F değerleri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Farklının kaynağının belirlenmesi amacıyla tukey testi yapılmış sonuçlar tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Önergelerin ebeveyn ilişki biçimine göre özsaygı puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) ilişki	(J) ilişki	Ortalamalar Ar	Standart	P
			ası Fark (I-J)	Hata	
Genel	Olumlu	Kararsız	4,680*	1,498	,006
		Çatışmalı	15,795*	1,908	,000
	Kararsız	Olumlu	-4,680*	1,498	,006

		Catışmalı	11,115*	1,513	,000
	Catışmalı	Olumlu	-15,795*	1,908	,000
		Kararsız	-11,115*	1,513	,000
Sosyal	Olumlu	Kararsız	,861	,546	,258
		Catışmalı	2,549*	,695	,001
	Kararsız	Olumlu	-,861	,546	,258
		Catışmalı	1,689*	,552	,007
	Catışmalı	Olumlu	-2,549*	,695	,001
		Kararsız	-1,689*	,552	,007
Ev-Aile	Olumlu	Kararsız	2,216*	,688	,004
		Catışmalı	5,425*	,876	,000
	Kararsız	Olumlu	-2,216*	,688	,004
		Catışmalı	3,210*	,695	,000
	Catışmalı	Olumlu	-5,425*	,876	,000
		Kararsız	-3,210*	,695	,000
Akademik	Olumlu	Kararsız	2,424*	,634	,000
		Catışmalı	5,405*	,808	,000
	Kararsız	Olumlu	-2,424*	,634	,000
		Catışmalı	2,981*	,641	,000
	Catışmalı	Olumlu	-5,405*	,808	,000
		Kararsız	-2,981*	,641	,000

Tablo 3 incelendiğinde önergelerin genel özsaygı puan ortalamaları,ebeveynleriyle ilişkisi biçimine göre incelendiğinde, ebeveyni tarafından ilişki biçimleri olumlu olarak tanımlananönergelerin genel özsaygı puan ortalamaları kararsız ve çatışmalı

olanlardan, ilişki biçimlerini kararsız olarak tanımlananların puan ortalamaları da çatışmalı olarak tanımlananlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur($p<.05$).

Önergenlerin sosyal saygı puan ortalamaları ebeveynince tanımlanan ilişki biçimine göre incelendiğinde, ilişki biçimlerin olumlu olarak tanımlanan önergenlerin, sosyal özsaygı puan ortalamaları, çatışmalı olanlardan, ilişki biçimleri kararsız olarak tanımlananların puan ortalamaları da çatışmalı olarak tanımlananlarınkinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur($p<.05$). Yapılan diğer ikili karşılaştırmalarda anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır.

Önergenlerin Ev-Aile saygı puan ortalamaları ebeveyn ilişki biçimine göre incelendiğinde; ebeveynleri tarafından ilişki biçimleri olumlu olarak tanımlanan önergenlerin, Ev-Aile özsaygı puan ortalamaları ebeveynleriyle ilişkileri kararsız ve çatışmalı olarak tanımlanandan, ilişki biçimlerini kararsız olarak tanımlananların puan ortalamaları da çatışmalı olarak tanımlananlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur($p<.05$).

Önergenlerin Akademik Öz saygı puan ortalamaları ebeveyn ilişki biçimine göre incelendiğinde ilişki biçimlerin olumlu olarak tanımlayanların Akademik öz saygı puan ortalamaları kararsız ve çatışmalı olanlardan, ilişki biçimlerini kararsız olarak tanımlayanların puan ortalamaları da çatışmalı olarak tanımlayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur($p<.05$).

Denence 2

Cinsiyet değişkenine göre Önergenlerin Genel Özsayı, sosyal özsayı, ev-Aile özsayısı ve akademik özsayı puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Cinsiyet değişkenine göre ön ergenlerin genel öz sayı ve alt boyutlarının farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla bağımsız gruplar için t testi yapılmış sonuçlar tablo 4 te verilmiştir.

Tablo 4: Cinsiyet değişkenine göre ön ergenlerin özsayı puan ortalamalarının karşılaştırılması

	cinsiyet	N	X	ss	t	p
Genel	Kız	123	34,91	9,575	1.990	0.048
	Erkek	111	37,40	9,508		$p < .05$
Sosyal	Kız	123	12,15	3,107	0.49	.961
	Erkek	111	12,13	3,171		$p > .05$
Ev-Aile	Kız	123	11,46	4,270	0,59	.953
	Erkek	111	11,50	4,004		$p > .05$
Akademik	Kız	123	9,82	3,975	1,212	.227
	Erkek	111	10,43	3,711		$p > .05$

Tablo 4 incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin özsaygı puan ortalamaları arasındaki farkın önem kontrolü t testi ile yapılmıştır. Genel öz saygı alt boyutunda Erkek ön ergenlerin puan ortalamaları (37.40) kız önergenlerden (34,91) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=1.990$, $p<.05$). Bu bulgu geliştirilen denencenin bir kısmını desteklemiştir. Diğer bir ifadeyle “cinsiyet değişkenine göre; kızlarla erkek önergenlerin genel özsaygı puan ortalamaları arasındaki fark itaistiksel olarak anlamlıdır (kız: 34.9; erkek: 37.4 ve $p<0.05$ düzeyinde anlamlıdır)”. Özsaygının alt boyutları ile ilgili hipotez araştımaya bulgusunca desteklenmemiştir. Sosyal, Ev-Aile ve akademik öz saygı alt boyutlarında ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma gözlenmemiştir ($p>0.05$).

Denence 3

Önergen – Ebeveyn ilişki biçimi toplam puanları ile önergenlerin genel özsaygı, sosyal özsaygı, ev-aile özsaygısı ve akademik özsaygı puanları arasında negatif yönde yüksek ilişki vardır.

Yukarıda verilen denencesinin geliştirilmesindeki temel düşünce, önergen – ebeveyn ilişkisinin önergenlerin genel özsaygı ve özsaygının alt boyutlarını nasıl etkilediğini test etmektir. Çocuk – ebeveyn İlişki ölçeği'nin puanlanmasında açıklandığı gibi ilişki puanları 33 ten yukarı doğru yükseldikçe olumludan, kararsıza ve 62 puandan yukarısı çatışmalı ilişkiye evrilmektedir. Dolayısıyla düşük puan olumlu ilişkiyi, yüksek puan çatışmalı ilişkiyi ifade etmektedir. Bu bağlamda, ilişki biçimi toplam puanları yükseldikçe genel özsaygı ve alt boyutlarının puanlarının düşeceği düşünölmüştür. Önergen-Ebeveyn ilişkisi toplam puanları ile ergenlerin genel

özsaygısı ve alt boyutlarına ilişkin puanlar arasındaki ilişki “Pearson Momentler Çarpımı” korelasyon yöntemi ile hesaplanmış ve tablo 5 te verilmiştir.

Tablo 5: Önergen - Ebeveyn ilişki biçimi ile Özsaygı arasındaki ilişki

	<i>Genel özsaygı</i>	<i>Sosyal özsaygı</i>	<i>Ev-Aile özsaygısı</i>	<i>Akademik özsaygı</i>
<i>Önergen-Ebeveyn İlişki topl.Puanı</i>	<i>-.54**</i>	<i>-.25**</i>	<i>-.43**</i>	<i>-.40**</i>
<i>N</i>	234	234	234	234

***p<.01*

Tablo 5 incelendiğinde, önergen- ebeveyn ilişkisi toplam puanları ile önergenlerin genel özsaygı puanları arasında negatif yönde orta güçte bir ilişki bulunmuştur ($r=-.54, p<.01$). İlişkinin kuvvetli olarak değerlendirilebilmesi için elde edilen korelasyonun varyansının $r=.50$ den büyük olması gerekmektedir. Önergen-ebeveyn ilişkisi toplam puanları ile sosyal özsaygı arasında ($r= -.25, p<.01$), ev-aile özsaygısı arasında ($r= -.43, p<.01$) ve akademik özsaygı puanları arasında ($r= -.40, p<.01$), korelasyon bulunmuştur. Yukarıda verilen korelasyonlar negatif yöndedir. Ancak, orta kuvvette ilişkiyi göstermektedir. Bu denenceyle ilgili bulgular denence 3'ü kısmen desteklemektedir.

Denence 4

Önergen –ebeveyn ilişkisi toplam puanları önergenlerin genel özsaygı, sosyal özsaygı, ev-aile özsaygısı ve akademik özsaygılarını anlamlı düzeyde açıklar.

Önergen – ebeveyn ilişkisi toplam puanlarının, önergenlerin genel özsaygı, sosyal özsaygı, ev-aile özsaygısı ve akademik özsaygılarını anlamlı olarak yordayıp yordamadığı basit doğrusal regresyonla test edilmiştir. Tablo 6’da önergen –ebeveyn ilişkisi toplam puanlarının önergenlerin genel özsaygıları ve alt boyutlarını hangi güçte anlamlı olarak yordadığı verilmiştir.

Tablo 6: Önergen - Ebeveyn ilişki toplam puanları genel özsaygı, sosyal özsaygı, ev-aile özsaygısı ve akademik özsaygıyı açıklamasına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

			R	R ²	F	df	B	β	t	p
	Sabit						53.51		28.55	.00
<i>Genel özsaygı</i>	İlişki Puanı	Top.	.54 ^a	.29	93.91	1/233	-.36	-.54	-9.69	.00
	Sabit						14.73		20.98	.00
<i>Sosyal özsaygı</i>	İlişki Puanı	Top.	.25 ^a	.06	14.84	1/233	-.05	-.245	-3.85	.00
	Sabit						17.46		20.19	.00
<i>Ev-Aile özsaygı</i>	İlişki Puanı	Top.	.43 ^a	.18	52.00	1/233	-.13	-.43	-7.21	.00
	Sabit						15.28		18.66	.00

Akademik	İlişki	Top.	.40 ^a	.16	43.29					
özsaygı	Puanı					1/233	-.11		-6.58	
								-.40		.00

** $p < .01$

Bağımsız değişkenler: Önergen-ebeveyn ilişkisi top.puanı

Bağımlı değişkenler: Genel özsaygı, sosyal özsaygı, Ev-aile özsaygı ve Akademik özsaygı

Tablo 6 incelendiğinde önergen-ebeveyn ilişkisi toplampuanının, genel özsaygı, sosyal özsaygı, ev-aile özsaygısı ve akademik özsaygıyı anlamlı düzeyde açıklayıp açıklamadığının belirlenmesinde basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Önergen - Ebeveyn ilişkisinin, genel özsaygıyı anlamlı düzeyde açıklayıp açıklamadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önergen-ebeveyn ilişkisinin modele katkısının ($R=.54, R^2=.29, F=93,91, p<.05$) anlamlı olduğu ve toplam varyansın % 29'unu açıkladığı görülmektedir.

Önergen-Ebeveyn ilişkisinin, sosyal özsaygıyı anlamlı düzeyde açıklayıp açıklamadığına ilişkin sonuçlara bakıldığında, önergen-ebeveyn ilişkisinin modele katkısının ($R=.25, R^2=.06, F=14,84, p<.05$) anlamlı olduğu ve toplam varyansın % 6'sını açıkladığı görülmektedir.

Önergen-Ebeveyn ilişkisinin, ev-aile özsaygısını anlamlı düzeyde açıklayıp açıklamadığına ilişkin sonuçlara bakıldığında, önergen-ebeveyn ilişkisinin modele

katkısının ($R=.43$, $R^2=.18$, $F=52,00$, $p<.05$) anlamlı olduğu ve toplam varyansın % 18'ini açıkladığı görölmektedir.

Önergen-ebeveyn ilişkisinin, akademik özsaygıyı anlamlı düzeyde açıklayıp açıklamadığına ilişkin sonuçlara bakıldığında, önergen-ebeveyn ilişkisinin modele katkısının ($R=.40$, $R^2=.16$, $F=43,29$, $p<.05$) anlamlı olduğu ve toplam varyansın % 16'sını açıkladığı görölmektedir.

Yukarıdaki veriler dikkate alındığında denence 4 bulgularla desteklenmektedir.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde araştırma bulguları tartışılmıştır. Bulguların tartışılması ve yorumlamasında her bir denence ile ilgili bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır. Daha sonra araştırma bulguları ile ilgili genel bir tartışma ve yorum ele alınmıştır.

Çocuk - Ebeveyn ilişkisi biçimin önergenlerin genel özsaygı ve alt boyutlarının (Genel Özsaygı, Sosyal Özsaygı, Ev-Aile Özsaygısı, Akademik Özsaygı) etkisi;

Ebeveyn- önergen ilişkileri Akgün (2010)'ün uyarladığı ölçekte “olumlu veya olumsuz” olmak üzere iki boyutlu olarak değerlendirilmektedir. İlgili ölçeğin ne tür veriler sağlayacağı ile ilgili ön çalışmalarda ve araştırmanın kendisi için toplanan verilerin gözlenenlerle tutarlı olmadığı gözlenmiştir. Örneğin, 234 ebeveyninden sadece 26 sı çocukları ile ilişkilerini “çatışmalı” olarak değerlendirmiştir. Önergenlik dönemindeki çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak, 234 ebeveynin Çocuk – ebeveyn ilişkileri ile ilgili gösterdiği dağılım üzerinden yeni bir puanlama geliştirilmiştir. İzlenen yeni yöntemde 234 deneğin ölçekten aldığı toplam puanlardan hareketle, çalışma grubunun çocuk- anababa ilişkisi ortalama puanı hesaplanmıştır ($X= 48.05$; ss. 14.22). ortalamanın – 1 ss altında puana sahip olanlar (34 puan ve aşağısı: 39 ebeveyn, çalışma grubunun %16.6 sı) olumlu ilişki, + 1 ss yukarıda olanlar çatışmalı ilişki (62 puan ve yukarısı: 38 ebeveyn, % 16.2 si) olarak değerlendirilmiştir. -1 ss. İle +1 ss. Arasında kalanlar ise (157 ebeveyn, %67 si)

kararsız ilişki gruplarını oluşturmuşlardır. Elde edilen yüzdeler değerlerine bakıldığında çalışma grubundan elde edilen değerlerin normal bir dağılım gösterdiği ve yeni puanlamanın geçerliği için kanıt oluşturduğu gözlenmiştir.

Yukarıdaki açıklamalar da dikkate alınarak önergelerin ebeveynleri ile ilişkisi üç alt boyutta incelenmiştir. Bu ilişki biçimleri; olumlu, kararsız ve olumsuz ilişki biçimidir. Ebeveynleri ile olumlu ilişki yaşayan önergelerin genel öz saygı puan ortalaması 41.79, sosyal özsaygı puan ortalaması, 13.13, ev-aile özsaygı puan ortalaması; 13.85 ve akademik özsaygı puan ortalaması 12.62 dir. Diğer ilişki biçimleri için; ilişkiyi tanımlamakta kararsızlık yaşayan ön ergenler için genel özsaygı; 37.11, sosyal özsaygı; 12.27, ev –aile özsaygısı; 11.63, akademik özsaygı; 10.19 dur. Ebeveynleri ile çatışmalı ilişki yaşayan önergelerde genel özsaygı: 26.00, sosyal özsaygı;10.58, ev –aile; 8.42 ve akademik özsaygı; 7.21 olarak bulunmuştur.

Çatışmalı ilişki yaşayan öğrencilerin akademik özsaygıları diğer gruplara göre çok düşüktür (7.21). Çalışma grubunun akademik özsaygı ortalamasının 10.11 olduğu göz önüne alınırsa Aile-içi ya da önergen ebeveyn çatışmalarının öğrencinin akademik öz saygısını, dolayısıyla akademik başarısını etkileyebileceği düşünülebilir. Daha net sonuçlara ulaşmak için, önergelerin genel özsaygı ve özsaygının alt boyutları puan ortalamaları Anova ile analiz edilmiştir. Önergen – ebeveyn ilişkisinin türü (olumlu, çatışmalı ve kararsız) önergelerin genel öz saygı puan ortalamalarında anlamlı farklılaşmalara neden olduğu bulunmuştur.

Araştırma bulgularına göre, önergelerin ebeveynleri ile ilişki biçimleri öz saygının alt boyutlarında da anlamlı farklılaşmalara neden olmaktadır. Sadece ebeveynleri ile

olumlu ilişki kuran önergenlerle ilişkilerinde kararsızlık yaşayan önergenlerin sosyal özsaygı puan ortalamaları arasında anlamlı farklılaşma yoktur.

Önergenlerin akademik özsaygıları, ergen ebeveyn ilişki biçimi açısından değerlendirildiğinde ebeveynleri ile “çatışmalı ilişki yaşayan önergenlerin akademik özsaygı puan ortalamaları çok düşüktür (7.21). Oysa çalışma grubunun ortalaması 10.19 dur. Ebeveynleri ile çatışmalı ilişki yaşayan önergenlerin akademik özsaygı puan ortalaması diğer iki ergen-ebeveyn ilişki türüne sahip ergenlerinkinden anlamlı olarak düşüktür. Ebeveynleri ile çatışmalı ilişki yaşayan önergenlerin ev-aile özsaygıları da anlamlı olarak düşüktür (8.42).

Akademik özsaygı ile öğrenci akademik başarısı arasındaki ilişkiyi inceleyen literatür dikkat çekici bir biçimde azdır. Bunun en önemli nedeni Akademik başarının mı akademik özsaygıyı etkilediği, akademik özsaygının mı akademik başarıyı etkilediğine net bir cevap bulunamamasıdır.

Algılanan aile desteğinin ergenlerin akademik başarısını olumlu etkilediğine ilişkin araştırma bulguları vardır. Yıldırım (2000), akademik başarının yordanmasında arkadaş desteğinin önemli bir değişken olmadığını ancak, aile desteğinin akademik başarının önemli bir yordayıcısı olduğunu belirtmektedir ($R=0.16$).

Erkan ve Kaya (2012), Grupla psikolojik danışma ve rehberlik programları geliştirerek, öğrencilerin özsaygılarını yükselmeyi hedefleyen çalışmalarında ümit verici bulgular elde etmişlerdir.

Cinsiyet değişkenine göre Önergenlerin Genel Özsaygı, sosyal özsaygı, ev-Aile özsaygısı ve akademik özsaygı puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

“Önergenlerin, genel özsaygı ve özsaygının alt boyutları cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır. Araştırma bulgularına göre; erkek önergenlerin özsaygı puan ortalamaları (37.40), kız önergenlerin özsaygı puan ortalamaları (34.91) dır. Bu ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .05$). Ancak, Tablo 4 incelendiğinde p değeri 0.048 dir. Yani çalışma grubunun parametreleri (örneklem değerleri büyütülürse) değiştirilirse ortalamalar arası fark anlamsız çıkabilir.

Önergenlerin, özsaygılarının alt boyutları cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmamaktır. Cinsiyet ve özsaygı pek çok değişkeni olmasına rağmen özsaygının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırmaların doğrudan konusu olmamıştır. Cinsiyet ve Özsaygının birer bağımsız değişken olarak diğer bağımlı değişkenler üzerindeki etkisi araştırılmıştır (Eryılmaz, 2009; Eryılmaz ve Atak, 2011; Pehlivan ve Yekeler, 2014).

Önergen – Ebeveyn ilişki biçimi toplam puanları ile önergenlerin genel özsaygı, sosyal özsaygı, ev-aile özsaygısı ve akademik özsaygı puanları arasındaki ilişki:

Denence 2 de uygulanan puanlama biçimine bağlı olarak Önergen –Ebeveyn ilişki Ölçeğinde puanlar yükseldikçe önergen – ebeveyn ilişki biçimi olumludan kararsıza, kararsızdan çatışmaya evrilmektedir. Dolayısıyla Denence 2’de ilişki toplam puanları yükseldikçe önergenlerin genel özsaygı ve alt boyut puanlarının düşeceği

düşünülmüştür. Araştırma bulguları deneye 2'yi desteklemektedir. Tablo 5'ten de anlaşılacağı üzere öngörge – ebeveyn toplam puanları ile genel özsaygı puanları arasında negatif yönde ilişki vardır ($r=-0.54$). Ayrıca, yine Tablo 5'te gözlendiği gibi öngörge-ebeveyn toplam puanları ile sosyal öz saygı puanları arasında ki korelasyon $r= - 0.25$, ev- aile öz saygısı için $r= - 0.43$ ve akademik öz saygı için $r= - 0.40$ olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, ergenle ebeveyn arasındaki ilişki ergenin öz saygı puanını kuvvetli olarak etkilemektedir. Bulgulara göre; sosyal öz saygı ilişkisi biçiminden görece olarak zayıf olarak etkilenirken, genel öz saygı, ev-aile özsaygısı ve akademik özsaygı kuvvetli olarak etkilenmektedir ($p<0.001$). Bu bulgu diğer araştırmalar tarafından desteklenmektedir.

Haktanır ve Baran (1998), ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumlarına göre öz saygılarını karşılaştırmışlardır. Üç farklı anababa tutumu ergenlerin öz saygı puan ortalamalarında anlamlı farklılaşmalara neden olmaktadır. Ayrıca, ebeveynlerinin tutumlarını tutumlarını demokratik olarak algılayan ergenlerin genel özsaygı puan ortalamaları diğerlerinden anlamlı olarak yüksektir. Benzer bir araştırmada, Oğuz ve Körükçü (2010), geliştirmeye çalıştıkları "Child Development Program"ında ebeveyn tutumlarına göre çocukların öz saygılarının farklılaşıp farklılaşmadığını test etmişlerdir. Araştırmacıların rapor ettiğine göre; demokratik tutum gösteren ebeveynlerin çocuklarının öz saygı puanları, koruyucu –talepkar tutum gösteren ebeveynlerin çocuklarının öz saygılarından anlamlı olarak yüksektir.

Deney 4, bağımsız bir değişken olarak öngörge – ebeveyn ilişki biçimi (ilişkinin olumlu veya kararsız ya da çatışmalı olması), öngörge-lerin özsaygı ve sosyal özsaygı, ev-aile özsaygısı ve akademik özsaygılarının ne kadarını açıklamaya yöneliktir.

Araştırma bulgusu olarak elde edilen bağımlı değişkenin değerinin tamamını sadece belli bir bağımsız değişkenle açıklamak mümkün değildir. Fizik, kimya gibi doğal bilimlerde bağımlı değişken bir bağımsız değişkenle açıklanabilir. Ancak, davranış bilimlerinde bu mümkün değildir. Bağımlı değişkeni etkileyebilecek pek çok bağımsız değişken vardır.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; önergen – ebeveyn ilişkisini modele katkısı $R = .54$, $R^2 = .29$ dur ve bu değerler anlamlıdır ($p < .001$). Yani, önergen – ebeveyn ilişki toplam puanı önergenlerin genel özsaygı puanlarının toplam varyansının %29 nu açıklamaktadır. Aynı şekilde önergen – ebeveyn ilişkisi, sosyal özsaygı toplam puanlarının % 6 sını, ev –Aile özsaygı toplam varyansının %18 ni, akademik özsaygının toplam varyansın % 16 sını açıklamaktadır ve sonuçlar anlamlıdır ($p < .001$).

Sonuç olarak, önergen – ebeveyn ilişkisi önergenlerin genel özsaygısını ve alt boyutlarının önemli bir yordayıcısıdır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın bulgularına göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış ve varılan sonuçlarla ilgili öneriler aşağıda verilmiştir.

1- Önergen – ebeveyn ilişkisi biçimi önergenlerin genel özsayılarını ve özsaygının alt boyutlarını etkilemektedir. İlişkinin olumlu olması, önergenlerin genel özsaygı ve özsaygının alt boyutlarına ilişkin puanlarını artırmaktadır.

2- Önergen – ebeveyn ilişkisi puanları ile önergenlerin genel özsaygı ve sosyal özsaygı, ev-aile özsaygısı ve akademik saygı puanları arasında negatif ilişki vardır.

3- Cinsiyete göre önergenlerin genel özsaygı puan ortalamaları anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Ancak, özsaygının alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur.

a- Araştırma Sonuçlarına İlişkin Öneriler

1- Ebeveynlerin çocukları ile olumlu ilişkiler kurabilmeleri için ana-baba eğitimi programları hazırlanarak yaygın olarak faaliyete geçirilmelidir.

2- Okullardaki Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisleri, başarısız ve başaracağına inanmayan öğrencilerin ebeveynlerin çocuk/ergen – ebeveyn ilişkilerine eğitilmesi yararlı olacaktır.

3- Okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisleri öğrencilerin özsağlarını geliştirmeye yönelik programlar hazırlayabilir.

b- Araştırmaya Yönelik Öneriler

1- Araştırma bulguları, yeni araştırmalarla sınanmalıdır. Örneğin, çatışmalı ilişki yaşayan öğrencilerin akademik özsaygı puan ortalaması çok düşüktür. Akademik özsaygıları düşük öğrencilerin akademik başarıları incelenerek araştırma sonuçları ile tutarlı olup olmadığı araştırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akgün, Ege.(2010). Çocuk – Anababa İlişki Ölçeği. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cilt13,sayı 24,ss.60 -67.
- Akkoyun, Füsun. (1998). Transaksiyonel Analiz: Psikolojide İşlemsel Çözümleme yaklaşımı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım LTD. Şti.
- Arı, Ramazan. (2008). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bandura, A. (1986). Social foundations of Thought and Action. A Social Cognitive Theory.New Jersey: Prentice –Hall.
- Beck, Aaron, T. 1999. Cognitive aspects of personality disorders and their relation to syndromal disorders. Washington: American Psychiatric Press.
- Berne, E. (1961). Transactional Analysis in Psychotherapy: A Systematic individual and social psychiatry, New York: Grove Press.
- Berne, E. (1964). Trading Stamps, Transactional Bulletin,3, 10,127.
- Berne, E. (1966). Principles of Group treatment.New York: Oxford University Press.
- Berne, E. (1970). Sex in human loving. New York: Simon and Schuster
- Bowlby, John (1958). The Natura of Child tie to his Mother. International Journal of Psycho-Analysis, 1958, 39, 350-373.
- Clarkson, P., Gilbert, M.(1990). Transactional Analysis, (Ed. Windy Dryden), Individual Therapy: A handbook, Open University Press, Milton Keynes, Philadelphia.
- Corey, Gerald (2008). Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları. İstanbul: Mentis Yayınları.

- Coopersmith S (1986) Self-esteem inventories. California. Consulting Psychologists Press.
- Cüceloğlu, D. (1991). İnsan ve Davranışı. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Cüceloğlu, Doğan. (2000). Yeniden İnsan İnsana. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, Aysel. (2009). Anne - Baba - Çocuk İletişimi. Ankara: Kök Yayınevi.
- Dereboy, İ.F. (1993). Kimlik Bocalaması (anlamak,tanımak,ele almak). Malatya: Özmert matbaası.
- Doğru, N. Peker, R. <http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>
- Ellis, Albert. (2005). The myth of Self-Esteem: How Rational Emotive Behavior therapy can change your life forever. New York: Prometheus Books.
- Emda, O. ve Batia, D. (1995). Actual and Percieved Parental Social Status: Effects on Adolescent Self Concept *Journal of Adolescence*, 30. (119), 603-617.
- Erkan, S., Alim Kaya. (2012).Grupla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları III. Pegem net.
- Erikson, E.H. (1964).Chidhood and Society. New York: Norton.
- Erikson,E.H. (1980). Identity and The Life Cycle. New York: Norton.
- Eryılmaz, Ali. (2009). Barışa Yönelik Tutumların Özsaygı ve Cinsiyet Değişkenleriyle İncelenmesi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt 12, Sayı 21, ss. 23-31.
- Eryılmaz, A., Hasan Ak. (2011). Beliren Yetişkinlik Döneminde Özsaygı, Cinsiyet ve Toplumsal cinsiyet Rollerine göre romantik Yakınlığı başlatmanın incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 11(2), ss. 587-600.
- Freud, Sigmund.(1936). The ego and the mechanisms of defense. Madison,CT:

- International Universities Press.
- Freud, Sigmund. (1909). Analysis of phobia in five-year-old boy. In *Collected Papers of Sigmund Freud*. Vol. 3, pp. 49-295) New York: Basic Books.
- Freud, Sigmund. (1910). The Origin of Psychoanalysis. *American Journal of Psychology*, 181 -218.
- Freud, Sigmund. (1949). *An Outline of Psycho-analysis*. New York: Norton.
- Gençtan, Engin. (1981). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Hür Yayın A.Ş.
- Guindon, M. H. (2002). Toward Accountability İn The Use Of The Selfesteem Construct. *Journal Of Counseling And Development*, 80(2), 204-213.
- Haktanır, G., G. Baran. (1998). A Study of Adolescents' Self –Esteem and Their perception About Parental Attitudes. *Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*. 5 (3), pp. 134 -141.
- Harter, S. (1993). Causes and Consequences of Low Self-Esteem in Children and Adolescents. R. F. Baumeister (ed.). *Self-Esteem: The Puzzle of Low Self Regard*. 87-115. New York: Plenum.
- James, William (1952), *The Principles Of Psychology*, Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Joseph, J. M. (1994). *The Resilient Child*. New York: Plenum
- Murdock, Nancy L. (2012). *Psikolojij Danışma ve Psikoterapi Kuramları (Çev. Ed. Prof. Dr.Füsün Akkoyun)*. Anklara: Nobel Akademik yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Karon, B. P., and Widener, A.J. (1996). *Psychodynamic therapies in Historical Perspective*. New York: Oxford University Press.
- Klein, Melanie. (1927). Symposium on child-analysis. *International Journal of Psychoanalysis*.
- Klein, Melanie (1952). The Origin of Transference. *International Journal of Psychoanalysis*. 33, 433-438.

Korkut, F. (2004). Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Ankara: Anı Yayınları

Körükçü, Ö. S. (2004). Altı Yaş Grubundaki Çocukların Özsaygı Düzeyleri ilt Annelerin Empatik Becerilerinin İncelenmesi. Basılmamış Doktora Tezi. A.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Kuzgun, Y. (2000). Meslek Danışmanlığı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Oğuz, V., Özlem Körükçü. (2010). An analysis of Self –Esteem Levels and Parental Attitudes of the Student Attending Child Development Program. Procedia -Social and Behavioral Sciences - Elsevier

Pehlivan, E., Yeliz Yelker.(2014). The Relationship between Self-esteem and Exposure to Physical Violence in Adolescents in a Semi-rural Area of Malatya. International Medikal Journal. Volume, 3, Issue,3, pp.955-1001.

Pianta, R.C. (1992). Child – Parent Relationship Scale. University of Virginia. Review of Students Attending Child Development Program. Procedia –Social and Behavioral Sciences. Vol.2, Issue 2, pp.3373 -3377. general Psychology, 4(2), 155-175.

Pişkin, M. (1999). Özsaygıyı Geliştirme Eğitimi. Kuzgun Y. (ed.). İlköğretimde Rehberlik. 95-123. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Rogers, C.R. (1959). A Theory of therapy, Personality and interpersonal relationship, as developed in client-centered framework. Psychology: A Study of a science (ss.184-256). New York: McGraw-Hill.

Rogers, C.R. (1972). Becoming partners. New York: Delacorte.

Slavin, R. E. (1994). Educational Psychology. Boston: Allyn and Bacon.

Tan, Hasan. (1970). “Akademik Psikolojide Ego Ve Benlik “Self” Kavramı”, H.Ü.

Sosyal Bilimler Ve Beşeri Bilimler Dergisi, C. II, Sy. 1, Ankara, Ss. 3-16.

Türkmen, M. (2012) Öznel İyi Oluşun Yapısı ve Anababa Tutumları, Öz

Saygı ve Sosyal Destekle İlişkisi –Bir Model Sınaması. Uşak
Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (2012) 5/1, 41-73

Yavuz, Ş. (2007). Son Çocukluk Dönemi Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin
Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek
Lisans Tezi. Selçuk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuzer, H. (2000). Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu. Remzi
Kitabevi, İstanbul.

Yıldırım, İbrahim.(2000). Akademik başarının yordayıcısı olarak Yalnızlık, Sınav
Kaygısı ve Sosyal Destek. H.Ü. Eğitim Fakültesi dergisi, 18, ss. 167 -
176.

Yiğit, Hatice. (2010). Ergenlerin Benlik Saygılarının Yaşam Doyumu ve Bazı Özlük
Nitelikleri Açısından İncelenmesi. S.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

Yörükoğlu, Atalay. (2004). Çocuk Ruh Sağlığı. Özgür yayınevi.İstanbul.

Yörükoğlu, A. (2000). Gençlik Çağı. İstanbul: Özgür Yayınları.

Young, J. and Klosko, J. S.(1993). Reinventing Your Life Penguin Putnam Inc.

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Sakine İlkin ARI
Doğum Yeri:	İçel
Doğum Tarihi:	29 Ekim 1985
Medeni Durumu:	Bekar

Öğrenim Durumu

Derece:	Okulun Adı:
İlköğretim:	Konya İnkılap İlkokulu
Ortaöğretim:	Özel Gündoğdu Koleji
Lise:	Konya Lisesi
Lisans.	Doğu Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı
Yüksek Lisans.	Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Bölümü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
Becerileri:	

İlgi Alanları:	
İş Deneyimi: (Doldurulması isteğe bağlı)	İngilizce Öğretmenliği – TED Koleji Konya
Aldığı Ödüller: (Doldurulması isteğe bağlı)	
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar: (Doldurulması isteğe bağlı)	Prof. Dr. Ramazan ARI Doç. Dr. Kezban TEPELİ
Tel:	0 332 323 66 99
Adres:	Karahüyük Mah. Ateş Böceği Sok. No 9, Meram, Konya

İmza: